

Pimenta, Niccolò

De felici statu et progressu rei christiana in India orientali epistola
Nicolai Pimentae S. J. ibidem visitatoris Ad admodum R. P. Claudium
Aquavivam eiusdem Societatis Iesu Praepositorum Generalem, Cale[n]dis Decemb.
Anno M.DC. data

Constantiae 1602

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Th H 2442#(Beibd. 2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11287137-6

DE FELICI
STATV ET PRO-
GRESSV REI CHRISTIANAE
IN INDIA ORIENTALI

Epistola R. P. Nicolai Pimentæ So-
cietatis Iesv ibidem
Visitatoris.

AD

ADMODVM R. P. CLAVDIVM
Aquauiuam eiusdem Societatis Iesv Pra-
positum Generalem, Calēdis Decemb.

Anno M. DC. data.

Recusa Constantiæ apud Nicolaum Kalt.
M. D C. II.

APPROBATIO.

Imprimatur, si placet Reue-
rendiss. Magistro Sacri Palatij.

B. Gypsius Vicesgerens.

Imprimatur.

F. Angelus Baronius, Venetus, Magister &
Socius Reuerendissimi Patris, Magistri
Sacri Palatij, Ord. Prædicat.

3.
EXEMPLAR EPISTO-
LAE A P. NICOLA O PI-
menta, Prouinciae Indiæ Ori-
entalis Prouinciale.

Ad

REVERENDVM ADMODVM
P. CLAVDIVM AQVAVIVAM,
Societatis IESV Præpositum Gene-
ralem, Kalendis Decemb. Anni
M, DC. datæ.

Nno proximo superiore 1599.
ad P. V. scripsi de mei itineris
versus Meridionales huius In-
diæ Orientalis partes succes-
su, deque varijs nostrorū ho-
minum missionibus ad easdem institutis.
Nunc verò describam profectionem meam
in Septentrionis oras factam, & speciatim
capita quædam attingam earum terum,
quæ hoc anno supra Millesimum sexcen-
tesimo in missionibus acciderunt.

Digressus itaque Goa ad decimū ter-
tium diem Decembris cum undecim so-
cijs in binas naues dispertitis, portum ci-
tra ullum pyratarum incursum ad alterum
Januarij feliciter tenuimus Ciaulæ. Vbi in-
cidimus

cidimus in nouem adolescentes Industri-
nos à P. Emmanuele Pinnero ex vrbe La-
hor via Sindana amandatos. Comitem se-
ijsdē adiunxerat genere inter ipsos (quod
à Mahumeto oriundus esset) nobilissimus,
qui quæ pro Christianæ religionis defen-
sione non semel cum laude dimicarat. Ve-
rūm Mahumetani quidam tam infesti hoc
itinere illi fuerunt, tamque absurdā de Lu-
sitanis in eius aures inculcarunt, vt mutata
sentētia suum Lahor repeteret. Ex his no-
uem iuuenibus quatuor reliquimus Ban-
doræ, vt à peritissimis quibusq; Magistris
in omni genere instrumentorum Musico-
rum exercearentur pro noua Ecclesia Laho-
rana. Quintus Societati nostræ nomen de-
dit in sanctæ Fidei Collegio, vnà cum alio
quodam rari ingenij adolescente, qui in
ipsa Mecha operam dederat perdiscendo
Alchorano, bonamq; eius partem memo-
riæ fixerat: imò Sarraceni quidam mer-
catores iam studio eum conduxerant, vt
mysteria Alchorani exponenti aures præ-
berent. Cæterūm industria & zelo nobilis
viri Lusitani effectum est, vt Alchoranum
in manus nostrorum deponeret, & sacris
baptismi aquis caput libenter subijceret.
Hi iam dicti iuuenes multa de Christianæ
rei

rei progressu, extra ea quæ P. Pinnerus litteris suis consignauit, renunciāt. E quibus hæc mihi visa sunt commemoratione minimè indigna.

Cùm adolescens quidam Brachmanus, adhuc catechumenus, fortè incidisset in infideles, vnus eorum in hunc modum sermonem exorsus est. Auemus oppidò, vir bone, ex te cognoscere, quam tandem legem Patres, quorum discipulum te proficeris, annuncient? Respondit ille, quo ad potuit, optimè, adiecta demum hac asseueratione. Scire volo, vos fratres, toto orbe nullam legem veriorem extare nostra, quippe cuius solius beneficio aditus homini patet ad felicitatem æternam. Tum illi. Quomodo de hoc argumento aliquid effari potes, cùm sis Brachmanus? Haud equidem, respondit catechumenus, inferior me gente Brachmanum, sed nunc Dei opitulante gratia, voluntate omnino sum Christianus. Quo responso aliis quidam exacerbatus, magna indignatione dixit, Vos Christiani meritò possetis appellari Cafares, id est, homines legis expertes. In qua calumnia redarguēda, dum tyro Christi strenuè laborat, ecce tibi impius ille calumniator latere in caput adacto humili pro-

sternitur. Quo funesto casu tantum non attoniti cæteri infideles vndeque magno studio percussorem indagare cœperūt, quem suspicabantur clanculum à catechumeno ad facinus subornatum, sed neminem offendiverunt. Itaque non dubitatum est diuinam fuisse vindictam.

Ciaulo, cùm reliquos misissem Bazanum, ego vnà cum P. Hieronymo Cotta socio meo, iter institui versus Bandoram. In Batti illicd. incidimus in fratrem quendam & nauim, qua simul traieciimus Bombaim, ubi in fluminis faucibus Christiani magno numero erupere, qui inuecti lembris omni instrumento militari, ac vexillo conspicuis nauem nostram circumdederunt, varioq; spectaculorum apparatu mirifice nos recrearunt. Quanquā illud summae nobis voluptati cumprimis fuit, tantum cernere Christianorum numerum, & inter eos multos iuuenes Maurorum liberos, velut rosas de spinis ereptas. Visitaui domū Tananam, omnesque reliquas Salzatanæ oræ cum Collegio Bazaniensi, ubi ex V. P. tis præscripto, aliquot adolescentes nobilitate, & indole præstantes pro Seminario delegi, vt litteris, & pietate vera aliquando exculti operam suam locare possent

sent in cōuersione infidelium. Principium autem huic tantæ rei feci in festo Purificationis beatissimæ Virginis Mariæ, habita concione, & sollemni instituta processione ad portam Seminarij terminata.

Clerus, nobiles, populusque vniuersus sua præsentia hoc festum Collegij purificationis honorare voluere: quod Collegium non alia de causa hanc nomenclaturam sibi adscivit, quā vt in purissimę Virginis tutela & patrocinio semper esset. Scholæ magna spectatorum voluptate & aplausu dramata sua dedere. Ad prælectiones publicas, Vicarij rogatu, accessit explicatio Casuum conscientiæ pro Ecclesiasticis in hoc studio parum exercitatis.

Damani honoris causa scholarum discipuli me excepere actione tragædie, (quæ inter latinas in hac vrbe fuit prima) tanta dexteritate, vt & Goæ cum laude actorum exhiberi potuerit. Ac sanè permirum est, cū à ludo aperto biennium tantū exierit, eos tam præclarum ingenij specimen dare potuisse. Etsi pluris faciendum, quod cum litterarum studio tam ardēs in Deum, proximumque pietas inter eos vigeat. Vidi ego his oculis, magna cū voluptate, eos certatim varias elemosynas deferentes ad pau-

*De statu rei Christianæ
peres in carceribus sustētandos, commotū
autem sunt boni iuuenes non parū nobilis
cuiusdam adolescentis Goani (qui nunc
alumnus noster, & Collegij sanctæ fidei
discipulus est) præclaro stratagemate. Is
siquidem, cùm nomē tanquam miles, de-
disset classi Septentrionali, efficacitate di-
cendi commilitones tot ad pectorū exo-
mologes in faciendam cōmóuit, ac ad pe-
des sacerdotum, tum ex illis, tum etiam ex
ciuibus adduxit, vt tempus illud nihil ab
hebdomadæ sanctæ diebus discrepare vi-
deretur.*

Huc in Damano P. Hieronymus Xa-
vierius, (qui cum fratre Benedicto Goes
sequitur aulam Magni regis Mogor) misit
ad me cum litteris suis per quosdam Chri-
stianos librum contra falsas infidelium se-
ctas, maximè autem Mahumetanam, con-
scriptum, & ipsi regi dedicatum. Nomen
libro est, *Lignum vitæ*. Opus est iudicio
meo pereruditum & prolixū, iamque gra-
uiter laborat, vt illud in linguam Persicam,
adhibitis quibusdam illius idiomatis peri-
tissimis, traducat. Tantos enim in ea pro-
gressus fecit haetenus dictus Pater, vt ipsi
Persæ cum voluptate eum loquentem au-
diant, & tantum non puritatem verbo-
rum,

qum, exquisitamque phrasin suspiciant.

Rex Mogor tam longe lateque imperij sui fines armis ferroq; propagauit, vt hisce Indiae partibus iam sit proximus. In aciem eduxit exercitum numerosissimum, hoc est, centum millium, partim equitum, partim peditum, & plus quam mille elephantes. Iam superauit Gatte, per montes tam asperos, & siluestres, vt nonnunquam totus dies, ad emetiendum interuallum, quantu iaetum sclopi intercipi potest, fuerit consumedus. Antecedit eum in bellum Xanacana eius vicarius cum alijs quinquaginta militum millibus. Et iam pridem fortissimum regni Melique propugnaculum, Rege adolescente in vincula coniepto, expugnauit. Nunc manus conserit cum Idalcano. & licet nullum locu munitum a tergo relinquat, nondum tamen urbem Berampuranam transgressus est, in finibus Cambaiæ sita: cuius rex Omiranus cognito rumore de aduentu tantarum copiarum, urbem repente deseruit, & in arcem natura arteque inexpugnabilem se recepit. Arx siquidem illa ingenti monte, cuius ambitus ad quindecim passuum millia complectitur, imposita est, & vt scribit Goes frater noster, instructa plus quam ternis millibus ingetum bom-

bardarum, quæ emissæ haud secus quam cælestia reboant tonitrua. Nostri vacant functionibus Societatis, & in Ecclesia portatili, sacrum Missæ, aliaque diuina officia ritu sollemni in medio tantæ Babyloniam pacificè peragunt.

Pater Pinnerus, quoniā sexcentis mil- liaribus abest à P. Xauierio (tantum enim est interuallum inter Lahor & Berampur) existimauit ei primo quoque tempore adiungendum sibi socium sacerdotem, tam solatij, quam auxilij causa in missione summæ certè expectationis. Adiunxi autem P. Franciscum Corsi, ea conditione, ut prius conueniret P. Xauierium, à quo de omnibus rectè informari & dirigi posset. Is scelbit se Cambaiam appulisse ad initium Martij. ubi dum opportunum tempus præstolatur longius proficisci ad exercitum, fru-
etuosè operam suam posuit in cōcionibus habendis, catechesi explicanda, & confes-
sionibus pauperum fidelium excipiendis: quitanquā angelum è cælo delapsum eum recepere; nullum enim id temporis habe-
bant, à quo in pietate Christiana informari, sanctisq; Sacramentis pasci possent. Atque hoc loco à Banianis illi oblatæ sunt litteræ publicæ à Magno Mogor studio
P. Xauie-

P. Xauierij impetratæ pro nostris, vt tutò iter instituerere possent Graam, Lahor & Cataium. Imò Gubernator Cambaianus, qui in procinctu erat ad aulam regiā, suum comitatum illi obtulit: verùm Pater excusavit, eo quod à suo Superiore mandatum accepisset, nō ante inde discedendi, quām à P. Xauieriō responsum redditum fuisset. Subiecit mox Gubernator. minimum capēnummos in itineris sumptus: Sed cùm Pater decreuisset nihil recipere, eum Vicegubernatori, filio suo commédatum reliquit. Denique Cambaia discessit, & per varios casus, ac discriminarum saluus ad aulam peruenit, vti P. V. cognoscere poterit ex epistola eius 12. Maij data, & hic subiecta.

Haud longè à Cambaia, inquit, insidias nobis struxerát exules quingenti, sed mirifico quodá modo manus eorum euasimus. Factum enim est, vt exulum Dux & Antesignanus cogeretur nos bidui itinere incolumes perducere in urbem Sambusar. Nam cùm ille fortè ingressus fuisset Cambiam, vt nostri discessus tempus exploraret, ab urbis præfecto, & Sultano Hamet belli duce in Cogi præsto esse iubetur, mādaturque homini, vt nos saluos cum suis perducat in Sambusar. Ut Sambusarā ventum

tum est, præfectus ipse cum centum equis
tibus, & aliquot elephantis ad nouem pas-
suum millia illis se comitem & patronum
adiuxit, digressus autem retro vicenos equi-
tes, totidemque pedites attribuit, qui nos
perducerent Barochum: ubi P. Xauierij lit-
teras recepimus, didicimusq; omnes vias
ab ingenti exulum turba obsecras, verum à
Cambaiæ præfecto in reditu ab aula misere-
rè dissipati sunt quingentis ex ijs trucida-
tis, & captis decem elephantis. Itaque cō-
fido nos posse cœptum prosequi iter, et si
omnis fiducia nostra in eo Deo defixa sit,
cuius amore in omnia huius profectionis
pericula nos coniecimus.

In alia verò Epistola 4. Augusti huius
anni data, sic scribit. Ad Magni Mogor ex-
ercitū saluus perueni 4. Iun. singulati Dei
prudentia & clementia. Comites itineris
habuimus mille sclopetarios, omnesque
serè equites, quos Mogor attribuerat Mei-
ræ Mustafar filio regis Guzaratani, quibus
ex mercatoribus, alijsque ad quater mille-
na capita se aggregarant. Triduo inde à Be-
rampur inuasi sunt à mille hostibus equiti-
bus, sed impressione in eos facta, omnes
in fugā, centum mactatis, coniecere. quæ
victoria magnā partem debetur vni nostro
elephanto

in India Orientali.

15

elephanto, qui sua ferocia & impetu totū equitatum aduersariorum perturbauit. Ut ad exercitum peruenimus, obuiam nobis processere P. Xauierius, Benedictus frater, & plurimi Christiani. eodemq; die omnes pariter producti sumus in Regis conspectū. Nec aliud iam expecto, quām commodam occasionem proficisciendi in Lahor; totus interim sum in Persico idiomate addiscendo. Hucusque P. Franciscus Corsi.

In meo per Australes oras digressu, diu multumq; cogitauī instituere missionē in Dium; tū quod nuper expetita fuisset, tum quod multo iam tēpore nostri in istis locis versati nō fuissent; nec videbatur bona cōscientia posse intermitti, quandoquidem inde opportunior, quām Goa, occasio patet penetrandi regna Presbyteri Ioannis. Misī itaq; oblata commoditate classis nauialis P. Gasparem Soarez, & fratrem Melchiorem Perez, qui inde, vt & Præfectus loci, atque alij, rescribit vehemēter ibi exceptari nostrorum stabilem residētiam. Potet quidem dictus Pater inde in Æthiopiam nauigio iam ad id cōparato traijcere, sed profectio secura nō erat, propter Turcicorū pr̄fidiōrum vigilantiam, quemadmodum & ego ea de re cōmōne feceram.

Noī

Non silebo (quoniā res notatu digna est) quibus rationibus Satan hanc missio- nem labefactare sit conatus. Licet autē in- stat canis catenis astricti vehementer eam allatrarit, nō potuist tamen impedire. Cūm igitur P. Gaspar Collegium Damianum e- gressus se in viam dedisset ad conscenden- dum nauim, tantus illicò stupor corripuit pedes, vt ægrè, nec nisi summa cum socio- rum cōmiseratione promouere eos pos- set. Indum, qui commeatum Patris in ca- nistro deferebat, nonnulli in via inuase- runt. Ut nauim ingressi sumus, miles qui- dam, haud scio quā iniuriam passus, Præ- fectum grauiter vulnerauit, sic classis de- pulsa à littore nō est, & nos ad Collegium reuertimūs. Eodem tempore quidā, dum Bazainum contendit, vt Patris scripta inde afferat, crus confregit: vnde & factum, vt ob diuturniorem moram Patrem non am- plius inuenerit. Bazaini eidem comes ad- signatus est P. Petrus Paiz, qui, quoniam in itinere Damanum versus instituto à bo- ue calce percussus erat, in lectum se deifce- re coactus est. Quare nec ille potuit nobis operam suā præstare, nec in tempore ades- se, vt socium P. Soarez ageret. Conscendit nihilominus aliam nauim, quæ proximè sequie-

sequebatur classem; verum quo die à portu in altum prouecta est, à contrarijs ventis retrorsum in littus reiecta est. Nec tamen idcirco animo concidit, sed secundò nauigationem iterauit. In qua, cum vix vela fecisset, tam turbulentia procella nauem conculsit, ut malum continuò disrupterit, & cum nautæ illam cum antenna vellent deijcere in mare, tanto impetu iterum iactauit nauim, ut omnia sursum deorsum ferri viderentur, cum tamen alij felicem cursum tenuissent usque in Diuum.

Et quia præcipuas partes ego in hac missione habebam, visus est communis humani generis hostis in me quoque voluisse suum furorem conuertere.

Eadem siquidem hebdomade qua P. Soarez in Diū, & P. Fráscus Corsi in Lahor profecti sunt, ego ad curanda Collegij negotia abieram ad locum quendam sex passuum millibus Damano disiunctum; in reditu vero, dum flumen quoddam traijce-re conamur, satis turbidū, ab ea parte quae in mare exonerat, fluctus quidam tanta vi irruit in cymbam nostrā, ut penitus eam cuerterit; Eramus numero duodecim. Nataudi periti periculum euasere. Ego, quoniam scapham ob præcipitem aquarum la-

psum

psum apprehendere nō poteram , applicui
me ad famulum nostrū Paulum, sed dum
ille laborat in me liberando , vnā mecum
in fundum prolabitur. Quid facerem ? ve-
lut iam morti destinatus animā meam cō-
mendo Domino Iesu Christo, desertoque
Paulo, mox nescio quo modo emero, &
capite super vndas elato video me à Paulo
ad ripam pertrahi. Nonnulli, dum aduerte-
rent me multo temporis spacio non emer-
gere, iam extinctum lugebant. Et Christianus
quidam Ecclesiæ nostrę B. Mariæ, quā
habemus Bazaini, non sine luculento vitæ
discrimine se in vndas mei inquirendi cau-
sa remerserat, identidem, vt refert Paulus,
in clamās, sicciné Pater noster peribit? Hic
Paulum primò ab imo gurgite retraxit; de-
inde ego ab ambobus, Deo propitio, adiu-
tus primū saluus in littus, deinde in Colle-
gium perueni, vbi cū quatuor dierum in-
teruallo vires recuperassem cœptū iter sum
prosecutus. Quidam Collegij Bazainensis
sacerdos affirmauit mihi, sibi eodem die
quo hoc periculum adij, tam firmiter per-
suasum fuisse me hauriédum fluctibus Da-
manensis fluminis, vt sacrum Missæ Deo
libaret pro mei liberatione. Nec aliud con-
fiteri possum, quām me prouidentiæ diui-
næ,

hæ, precumque illius Patris beneficio tanto discrimini exemptum.

Non possum, quin hoc loco notabilem cuiusdam Banianis conuersionem describā, eo die, quo ego naufragium feci, peractam. Vulgo fertur, missiones nostras vel parum vel nihil prodesse Banianibus. adeò hoc genus hominum in superstitione sua est obstinatum. Fuit itaque quidam ex istis mercator, vir maturo bonoque iudicio, uti mētebatur, in vincula coniectus, & extremo supplicio addictus, quod ab armamentarij expilatoribus plumbum pulueremq; tormentarium coemisset. Quare cognita illicet amandaui Patrem, qui in anima illa Christo adiungenda omne moueret lapidem, meminiique me in hanc sententiam locutum. Vade mi Pater; licet enim gentis illius obstinatio præscindere omnem salutis spem videatur, nostri tamen munera est labori non patcerè, & in Deo fiduciam omnem collocare. Abit Pater, diu multumq; annum pertinet, nihil proficit. altera luceredit, varijs Argumentis eum ad veri Dei cultum pertrahere conatur. ille autem respondet. Ne me desere Pater, aliquid erit. Tandem ut ad locum supplicij peruentum est, Banianes animi sensa patefecit, & di-

De statu rei Christianæ

19

xit. Cum prima vice me alloquerere, iam
animo decreueram nomen meū dare Chri-
sto Domino, sed existimauī id tunc non es-
se patefaciendum, ne cui suspicio subole-
ret simulationis, quasi liberandi mei causa
hoc consilium cepisse. nunc quoniā præ
foribus mors est, suspicandi ansa sublata, in
diuinæ clementiæ brachia me coniicio, e-
nixeque rogo, ut pro officij vestri ratione
instruere me velitis, idque iam iam, vt dum
agitur de occludendis oculis corporis, tan-
dem licet equo tardius, incipiam animi o-
.culos aperire. Pater extemplo, hoc respon-
so auditio, quendam mittit ad Gubernato-
rem, qui de felici hoc exitu eum certiorem
reddat. Is per eundem mandat reum reduci
in carcerē, ubi sic affatus est Patrem. Credis-
né Pater doctrinam, quam mihi tradidisti,
mihi sufficere ad salutem animæ meæ, vt
in altera vita conspectu Domini mei I E S V
C H R I S T I perfruar? Cumque Pater subie-
cisset, sufficere: tum Banianes. Si ita est,
prorsus miserabilem hanc vitam, quæ mi-
hi tantarum in Deū offendarum causam de-
dit, detestor, & subito sacris aquis expiari
cupio, ac nomine Iesu saluberrimo appellati-
ri, ne carnifici occasionē præbeam vitā me-
am longius prorogandi. Suscepto baptis-
mo am-

mo amplexus est crucifixum, ac deniq; pro-nunciato dulcissimo nomine Iesus , bonus hic latro animam suam reddidit creatori.

Quoniam verò conuersio hæc multis nominibus fuit singularis, Regesq; nostri lege sanxerant id genus hominum omnibus officijs humanitatis deuinciendū, Christianorum Pater illum commendauit Confraternitati misericordiæ, quæ cum ab aula impetrasset corpus, & sodales post triduum illud reperissent nullo tetro odore affectū, decenti veste amictum, in sequente toto populo sollemni ritu sepulturæ mandarunt. Quæres, quantam voluptatem Christianis, tantā admirationē confusione m̄q; conciliauit Mauris & Gentilibus : intelligebant siquidem ex hoc Banianis facto, qui nomē Saluatoris in baptismo assumpserat, Christum Dominum etiam esse Seruatorem Baniū.

Cæterum, vt ordinē omnia perstrinagam, operæ pretium facturus videor, si exemplar epistolæ P. Gaspari Soarez tertio Maij datæ de suæ missionis in Diū successu, adscripsero,

Incolumes, inquit, in hanc urbem venimus ad 26. Februarij, animis libentissimis ab omnibus excepti. Ad concionem

meam omnium ordinum factus est concutitus, cleri, populi, & religiosorum S. Dominici & S. Francisci. Exposui aduentus nostri causam esse studium & zelum ex Diu transmittendi in Aethiopiam, ad conuertendos sexcentos supra mille Lusitanorum liberos, qui ibi, tanquam oves sine pastore, miserè oberrarent, etiamsi Abissinorum schismaticorum conuersio fortè non succederet; deinde desiderium nostrum vna cum alijs religiosis animas ipsorum ad salutem promouendi secundum ministeria Societatis.

Verum mercatores Baniani non obscurè indicarunt sibi ingratissimum aduentum nostrum, si sedem hīc figamus, veriti id futurum cum suorum iactira delubrorum, in quibus sua diabolica sacra faciunt non solum publicè & tuto, verum etiam cum aliquot tepidorum & curiosorū Christianorum concursu. Quare & permolestū ijs erat, videre me in turba puerorum prælato doctrinæ Christianorum vexillo cum arundine in manu præeuntem, Goāmque ad Brachmanorum & Banianorum primarios, & nonnullos amicos Lusitanos scripsere, se grauatè nostrum conspectum ferre, protestatiq[ue] sunt hic Doganæ regiæ iudicis,

dici se potius aliò concessuros, quàm im-
posturam hanc nostram toleraturos. At re-
sponsum illis est, Patres nostros, vellent
nollent, ibi mansuros. vnde factū, vt verbū
nullum amplius ausi sint contra nos muti-
re, reque ipsa didicerint quantus fructus
spiritualis breui tempore ex nostra infor-
matione sit consecutus. Multæ etenim &
magnæ restitutions sunt factæ, scandala
publica sublata, calumniæ plurimæ rescis-
sæ, morbisque grauissimis curandis præ-
sentissima adhibita antidota. Doctrinam
Christianā explicamus incarceratis, & pau-
peribus in xenodochio degentibus, iamq;
multi gentiles sacrum baptisma postula-
runt. Sacrā quoque mensam, plures quàm
aliâs vnquam, frequentarunt.

Reisbuti, populi sunt è Mogoribus
circumuicinis primarij & bellicosissimi. Ex
his Deus dignatus est ad sanctum lauacru
vocare adolescentem 22. annos natu, quem
ob egregiam in dolem, legendiq; & scriben-
di peritiam mecum retinui, confisus eum
interpretis loco aliquando mihi futurum,
ac fidelem etiam conuersionis suorum po-
pularium cooperatorem. Nullus dies abijt,
quo non se offerat occasio faciendi Chri-
stianos. cæterum, vt vestra Paternitas pru-

denter monuit, magna consilij maturitate etiam in hoc genere procedendum est.

Quod si Societas in hac vrbe firmam semel residentiam obtinuerit, planè in Domino confido, missione Æthiopicæ, tangopere exoptatæ & necessariæ facilem adiutum patefactum iri. Poterunt enim hinc operarij non solum Æthiopicæ, sed etiam Mogoricæ missioni suppeditari per viā Sindanam, in qua vnum sacerdotum nostrorum par satis esset saluandis 60. vel 70. Lusitanis, qui ibi ordinariè hybernant, ac forte nec decesset in cæteris locis tanta laboris materies, quanta apud ipsū Mogor. Deinde magna hic Gentilium copia est. nec dubitamus, dum iuuandis qui in præsidio sunt Lusitanis, classique quæ in hoc portu hymare consuevit, operam dāmus, nos patiter ciuium saluti inuigilare posse. In summa messis tam præsens, quam futura ad omnes labores tolerandos nos mirificè accendit. omnemq; difficultatis & periculi amaritudinē hactenus condiuit. Quare R. V. patet se adiuuante diuina gratia ad amolenda omnia impedimenta, vt omnia ministrorum Sathanicorū consilia & conatus de nobis hinc exterminandis, in irritum recidant. Neque nos ambigimus omnibus hominum

minū , adeoq; ipsorum inferorum viribus
præualitram Spiritus sancti gratiam, cuius
patrocinio hanc nostrā Ecclesiam, domum-
que quam iuxta R.V. præscriptum, & Chri-
stianorum incolarum vota excitare cœpi-
mus, commendamus. Frater noster comes
meus operi perficiendo insistit, viribus in-
teger suaq; humilitate, modestia, & spiritu
ædificat omnes . Ex Diu , 4 . Maij. Anno
1600.

Metus hic P. Soarez nō fuit vanus, nā
Diensis Vrbis Præfectus, vt indicaret, quām
molestè ferret mandatum sibi datum, roga-
uit Patrem, vt æquo animo ferret, si adiu-
tor iuridicè ei imperaret intra triduum Dio
excedere. Respondit Pater, qua congruebat
prudentia & modestia. & si tempus hyber-
num, & inclemētia cœli discessum omni-
no prohiberent. Hoc edictum multi quoq;
ciues & alij, ac imprimis præsidiarij mili-
tes iniquissimo animo tulerunt, & per cer-
tum hominem veredarium Patrem hortati
sunt, vt magno animo hanc iniuriam fer-
ret; quandoquidem hic procedendi modus
non esset aliud, quam fidem Christi vñ
exponere: eamq; loquendi formulam id-
circo usurpabant, quod rumore sermoni-
busq; hominū diuulgaretur infideles mo-

Iiri nostrum excessum ; et si reuera nonnulli
non alio prætextu illum vrgerent, quām
quodd ad religiosorum numerum accessione
in ea vrbe fieri non posset, sine magna re-
rum temporalium iactura. Quem prætextū
Dominus noster declarauit fuisse cōmen-
titum & inanem ; si quidem nunquam in
portum illum , ut ipsi affirmant, aut conflu-
xit tantus nauium numerus, aut tantus fuit
rerum omnium prouentus & quæstus. Sub
hoc tempus Pater receperat ab Archiepi-
scopo litteras , quibus significabat missio-
nem hanc sibi fuisse gratissimam , eamque
maiorem in modum cōmendabat suo Vi-
cario, offerens Ecclesiā S. Thomæ ad exer-
cenda nostra ministeria.

HÆ aduersitates permouerunt bonos
omnes, ut infimis precibus me' obtestaren-
tur, ne sinerem hanc Residentiam dilabi &
dissolui , iuratiq; asseuerabant , illam in
summam Dei O. M. gloriam commodum-
que Regis cessuram.

Interea & fama de nostrorum in Diū
aduentu tam longé vicinis in locis apud
Gentiles percrebuit, vt Rex quidā nomine
Iambo , litteras humanitatitis plenissimas
ad P. Soarez, dederit, potestatemq; fecerit
in quoq; regni sui loco sedem figendi. Cæ-
terum

q̄erū ne plus nimio extra metas hæ annuæ excurrant, prætermitto h̄c alias eiusdē Patris litteras adiungere, in quibus inter laborum suorum fructus recenset Presbyteri Ioannis nepotem ibi cōmorantem, tres adolescentes Abissinos, qui hoc anno peruenere Goam, & in sanctæ fidei Seminario, cum ingenti Archiepiscopi omniumq; cupidorum conuersionis regnorum Schismatistarum, gāudio educantur.

Iam verò tempus, vt ad meam, meorumque sociorum profectionem reuertar. Exemptus periculo extremo in flumine Damani, incidi in aliud latronū, (et si non parui beneficij loco duco, quod aliquam hic imaginem periculorum Apostoli Pauli intueor). Trecenti eorū populabundi vastabant patriā, & certis in villis, iuxta quas iter faciendum erat, binis noctibus quindecim homines iugularant, triginta in servitutem abduxerant. Quocirca noctu diuque præmissis exploratoribus equitaui-
mus, ac tandem fauente diuino numine at-
tigimus Bazainum.

Non sic euasit eorum insidias bonus P. Hieronymus Cotta. Nam cum à Tana iter faceret Ponceram per montes improvi-
so plusquam viceni latrones obuij in eum

irruerunt, omnibusq; nummis, quos tamē
ipse nō gestabat, alijsq; rebus usque ad sa-
crarum reliquiarum thecam expoliarunt,
hac sola moderatione vñi, quod vestem ad
obtegendum corpus vtcunque decentem
illi indulserint; licet comiti eius adolescen-
ti omnem etiam vestitum ademerint, solo
cilicio, quod bonus ille secum detulerat,
relicto.

Salzetanas Ecclesias inuisi, nouamq;
S. Cæciliæ, tantopere à Reuerendissimo
Archiepiscopo commendatam, & à non-
nullis haec tenus impeditam in Poncera ex-
citandam curaui. Tanæ in Ecclesia B. Ma-
riæ gradum attribui quindecim è nostris,
partim sacerdotibus partim fratribus exi-
mia virtute præditis. Hinc progressus sum
ad Ciaulanos, omniumq; harum partiū
Superiorem reliqui P. Hieronymum Cot-
tam. Ibi litteras à nostris Calecutanis acce-
pi in quibus ea continentur, quæ de obsi-
dione & expugnatione arcis Cugnalanæ
sum commemoraturus. Ciauli ad octauū
Aprilis quinque de nostris concendumus,
cum tribus bonæ indolis iuuenibus, quos
Dominus è Lusitania & Damano ad com-
pleteendam Societatem nostram misit, &
decimoquinto eiusdem, peruenimus Goā
toto

toto pectore exultantē festosq; dies agen-
tem ob redditum victoris classis, ad cuius
conspicuum, sicut & Patrum, fratrumque
carissimorum, omnia superiora pericula in
obliuionem venerunt, licet nonnulla in hac
postrema mea peregrinatione bene sim
promeritus.

Quoniam verò in dicta classe fuit P.
Emmanuel, Gaspar cum fratre Alexio de
Almeida: in aula verò Zamorini P. Fran-
ciscus Ros , & P. Theophilus Massi tracta-
runt de confœderatione ineunda inter Lu-
sitanos & hunc Principé aduersus Cugna-
lem Machometanū rebellem capitemq;
ipsorum inimicum; videbar mihi Dei fide-
lium omnium patroni & vindicis gloriam
amplificaturus, si hic subiunxero, quæ à di-
ctis Patribus accepi de felici huius belli exi-
tu. Verè enim dici potest nullam haetenus
victoriam à Lusitanis ex hoste partam suis-
se, tam gloriosam & Reipublicæ Christia-
ne propagandæ tam fructuosam, atq; hæc
præsens extitit.

Summus belli Dux Dominus Andreas
Furtadus de Mendoza cum classe Goa ad
tertium Decembris discesserat, & decimo-
quinto eiusdem ad arcem Cughalis perue-
nerat. ubi primum eius studium fuit, Regé

Ban

Banguel & Tainá de Olala inter se discordes & ad arma capeſſenda paratos pacificare; neq; enim dubitabat eorum diſſionem plurimum ſuis conatibus obfuturam. Deinde in regno Canonor portū fluminis Maim præoccupare: ex eo enim hosti cōmeatus non exiguuus ſuppetebat, & iam ter mille ſacci orizæ erant ibi exoluti.

Zamorinus de aduentu Domini Andreæ vehementer est recreatus, probè conſcius tum prudentiæ, cū roboris eius, quāque Machometanis eſſet formidabilis: imò ipſimet palam dictabant arcem ſuam nullius virtute, præterquam illius, capi posſe. Quare & animis penè conciderunt, vt pri-
mum classis in eorum conſpectū venit. Miſit eius excellētia mox tres primarios ſuæ aulæ viros ad eum in triremi ſua viſendum & ſalutandū, deinde ipſe ad tria millia paſſuum ab vrbe Calecutana versus ſubiectum mare obuiam proceſſit, eumq; magna hu-
manitatis ſignificatione intra nobilissimū tentorium pro consalutatione mutua fa-
cienda accepit, idque omnibus remotis ar-
bitris, excepto vno P. Francif. Ros, ſuæ ex-
cellentiæ familiari, verborumque Genera-
lis Præfecti interprete. Is enim tunc paucis
quidem, ſed efficacib. dictis animi ſui inſti-
tutum

ētutum exposuit, quibusq; præsidijs hostē expugnare cogitasset. Sigillatim quoq; monuit, vt ne facile quibusdā peruersis consiliarijs, qui clanculūm hosti adh̄erescerent facile aures daret. Quo sermone absoluto torquem optimæ notæ è collo suo detraetum in collum Regis iniecit, donum oppidō illi gratū, quantumuis auro gemmisq;, ac imprimis armillis in brachio dextro sic onustus incederet, ut opus haberet præ defatigatione famuli honorarij humeris sub inde incumbere; demonstravitq; Rex cōfidentiā sinceritatemq; prædicti Ducis Generalis vehementer sibi placuisse.

IN hoc congressu actum est de præstandis ad maiorem securitatem vtrinque obsidibus, conuentumq; ut Zamorinus de suis assignaret Principem Tanor, & Carnauerum, primum regni gubernatorem. verū cum Excellentiae suæ graue videretur suos amandari Coccinū, hoc est ad locum suorū hostium & rebellium, promiserunt Patres in fidem suam se eorum salutem recipere. Itaq; Coccinum missi sunt, vbi & splendide beneuoleque excepti sunt atque tractati. Cum viserent Collegium nostrum, omnia beneuolentiæ & amoris indicia prodiderunt, spectaruntq; non sine magna ad mira-

**De statu rei Christianæ
miratione & ædificatione Confraternitatis
Pietatis supplicationem, quæ per Qua
dragesimam quoque die Veneris cum ma
gnō numero sodalium in sua terga sœuien
tium frequentari solet. Zamorinus ver
o pro obsidibus duos habuit nobiles Lusita
nos.**

Sub idem tempus Coccini rex (causa
ignoratur) per Brachmanem quendam lit
teras dedit ad Zamorinum, eiq; consuluit,
ut cum Cugnali pacis initret fœdera, obla
tasq; pacis conditiones acciperet, siquidē
tandem futurus esset eius vasallus. cætera
eum discere voluit ex baiulo litterarū, qui
commonefecit eius Excellentiam, ne fide
ret Lusitanis, nec facile intra ditionis suæ
fines locum illis commorandi indulgeret;
illos siquidem per speciem exercendę mer
caturæ, in maritimis oris excitare propu
gnacula, & sensim in ipsa regnum viscera
penetrare.

Verùm probè norat Zamorinus, con
siliū hoc non promi ex pectore candido,
(erat enim ei rebellis,) sed ex mera felici
tatis inuidia: Voluit tamen dignitatem ei
us, à quo profectum erat illud, patefacere
Patri Francisco Ros, qui suam Excellentiam
iussit de Lusitanorum fide esse securissi
mam.

mām. atque ita bonis verbis Brachmanem
à se dimisit.

Interea Præfектus Generalis minimè
otio se dedebat, sed omnibus nervis necef-
saria in obsidionem arcis comparabat. quā
cum militis priuati habitu, etiam à Zamo-
rini parte, satis considerasset, se deinde ad
regem contulit, de quo omnibus certiorem
reddidit. Quo facto vanam doluit calum-
niam suorum, de parum tuta fide Præfectū
erga suam Excellentiam, simulque occa-
sionem habuit consilia varia præsente P.
Franciso Ross agitandi deprospero pugnæ
successu.

Et quoniam Anoli, Domini liberi in
ampla quadam ditione, Cugnalianæ in al-
tera fluminis parte ad septentriones finiti-
ma, præsidia ncessaria hōsti subministra-
bant, Andreas Præfектus ipse eos conuenit,
donisque, promissis & minis effecit, vt eo-
rum amicitiam sibi conciliarit, & ab ijsdem
quicquid in rem suam opportunum esset, vt
ligna, artifices, & elephantos impetrarit,
imò vt se arctius illi deuincirent, tota ditio-
ne sua grauissimè sub pœna mortis vetue-
tunt, ne quis vel minimū subsidij Cugna-
li submitteret: vtque fides promissi con-
staret, mox eidem Generali Præfecto osto-
prima-

Felici quoque successu procliues quo-
rundam Ducum in arce hostis existentium
voluntates explorauit, quorum duo fide
publica cum trecentis Mauris egressi cer-
tiorem eum reddidere, octingentos qui su-
pererent extrema laborate cōmeatus pe-
nuria. Itaque decreuit vndique ita arcem
obsidione vallare, ut nullum supplemen-
tum inferri in eam possit, misitque eam in
rē mille Lusitanos supra ducentos & dno-
dēna millia Nairorum, supra alios qui Coc-
cino, alijsque ex locis aduentabant. Ac vi-
neis aliquot magna dexteritate excitatis;
quoniā hostis portu catenis ferreis obfirma-
to omnem nauibus aditum præcluserat vi-
ginti quatuor horarum interuallo, robore
militis elephantorumque septendecim na-
uicia in flumen demissa sunt in detrimen-
tum arcis.

Hoc ipso tempore Zamorinus opus
habebat interesse festæ cuidam solemnita-
ti, quæ duodecimo quoque anno à Regib.
Calecutanis iterari consuērat, in quo om-
nes iniqüæ exactiones, quas Principes eo-
rum feudarrij à Brachmanis vel alijs per-
sonis superstitionis nomine apud gentiles
hono-

honorantis, olim extorserunt, dissoluuntur. Zamorinus itaq; vel ipse compensat iniuriampassis, vel castigat iniuriæ auctores. Omnes quondam Reges & Domini Malauarenses solebant huic sollemnitatē interesse. at postquam Coccini Rex iugum Calecutani regis excus sit, tum ipse tū Barones eius sub idem tempus, ut illam Zamorini impedianc, festiuitatem eandem separatim celebrant, quæ primam originem trahit à quodā Brachmane regni Tannor, qui aliquando de graui scelere falsò delatus, mōrens profugit ad littus fluminis Gangis, quem cæca ista gentilitas Dei loco habet, eiusque statuam diuinis colit honoriib; Ibi ille, cum aliquot annos in continua eaqué summa vitæ austeritate traduxisset, ac tandem defatigatus de reditu in patriam cogitaret, ecce solandi causa se obtulit eius conspectui Gangis simulacrum, vel Pagodes, dixitq; se extremo Februarij die in flumine patriæ illius apparitum, effectumq; vt longè lateq; exundaret, ac cursum etiam in aduersam partem conuerteret. Ne verò Brachmani vlla in verbis eius suboleret fraus, addidit scabellum vna cum libro eius, quod tunc idolum retinuit, eodem tempore in testimonium innocen-

tiæ ipsius contra cursum fluminis ascensuā rum. Mandauit quoque, ut omnes Mala- uarum Reges & Dominos, totumq; vici- num populum ad hoc spectaculum inuita- ret. Brachmanus accuratè imperata Pago- dis fecit; die præfixo omnes in uitati præ- sto fuerunt, augescere sensim vndas flumi- nis, & librum cum scabello in contrarium ferri oculis spectarunt. Sic Brachmanes in- famiæ nota liberatus.

Ad recolendā ergo huius fabulæ me- moriam duodecimo quoque anno infinita hominum turba ad conficti huius miracu- li locum se effundit. Zamorinus, cum octo dies supra viginti sui lauandi in dicto flumi- ne, variorumq; sacrificiorum Gangi offe- rendorum causa consumpsisset, ad urbem reuertit maiestate regia visendus, gemma- rumq; & margaritarum splendore coruscus insidens elephanto aureis laminis obte- sto, numerosissimi illius populi comitatu circumseptus. In cuius præsentia sublimē concendit thronum vndique lychnis au- reis argenteisq; collūcentem, ab aulicis mi- rifico opere exornatum. Quo peracto ali- quot scloporum millia exonerantur, atque interea Rex tertio populo certa defert re- uerentiæ signa, & vicissim populus ipsi.

Eandem

Eandem cùm regia maiestate deinde ceremoniam repetunt Principes & Domini, & populus iterum suam. Hinc in conspectum regis prodeunt robustissimi quique eius gladiatores, & machæris dexterimè inter se colludunt. His succedunt populi Zamorino subiecti, & ad variorum instrumentorum sonitum, primarij se versus regem inclinant. Denique regni proceres, & se pronos humili ad pedes regios deiiciunt. Sed & elephantes suum illi honorem exhibent. Quo verò tempore hæc fiunt, nunquā rex desertus est à corporis custodibus, nempe ijs qui officium vel munus aliquod regium obeunt. In hanc sollemnitatem Zamorinus sumptus facere solet vicenorū milium aureorum, Dæmon verò, ut multo maiorem numerum animarum præcipitet in Tartara, exquisitam cōmentus est fraudem. Ante annos octoginta Zamorinus illius temporis regem quendam vicinum è medio sustulit, hærediq; & successoribus perpetua lege imperauit, ut quoties festa solemnitas agitatur, submittat aliquot milites, ea conditione mactandos, ut tamen vitam suam usq; ad mortem tueri possint. In hac postrema adfuerunt triginta, qui improuiso irruentes in densissimam mortaliū

turbam ingentem edidere stragem, verum à regijs custodibus postea in frusta discepti sunt.

Voluit P. Franciscum Ros cum aliquot Lusitanis comitari addictam sollemnitatem, quod diuino nutu factum videtur; nam quidam è familiarissimis iam importunè suggesserant, ne expugnationem Cugnalinæ arcis prosequeretur. Cæterum ille nihil horum latere voluit P. Franciscū, qui confirmauit eum non parum in proposito omnes Mauros regno suo rebelles extermindi conuenienter sponsioni ante Generali classis Præfecto factæ. idq; cebrius tractatum est illorum viginti octo vel triginta dierū interuallo, quibus sollemnitas ista perdurauit, nec dubitauit ipse Zamorinus palā fateri, se si consilio Patris destitutus fuisset, ad expugnationē arcis nunquam processurum fuisse.

Adhæc quoties Rex in publicum prodibat semper secum Patrem habere voluit, eiq; dignissimum attribuebat locum. Sed & habitationi suæ proximam ei sedem designauit assidua militum custodia munitam. Res visa Brachmanis minimè toleranda. etsi intuiti causa Regis magnum ei & deferrent honorem, atque etiam subinde inuise-

inuiserent. Mirabantur autem supra modum, eū, si quando incideret in mysteriorū religionis Christianæ explicationem, tam solidè ex ipsiusmet eorum libris superstitionem ipatram reuincere, & arcanissima quæq; sacra ipsorum non ignorare. et si nulla darent conuersionis indicia.

Inter Brachmanorum sectas vna est, quæ ex instituto nihili pendit omnia idola, colit castitatem in vigesimum, vel etiā vigesimum quintum annum, ideoque quotidie omnes eius sectæ asseclæ vescuntur medulla cuiusdam fructus, cui nomen caruza; experti se illius frigiditate ad certum tempus reddi impotentes. Non abstinent, ut alij, ab esu carnium vel piscium aut vini potu. nec cadavera eorum exuruntur. Si quando in publicum procedant, antecedit eos quidā elata voce inclamas (poo poo) idest, via, via. Rex ijs honorem & reuerentiam defert, non ipsi Regi. Alios vidi Brachmanos ferreis caueis inclusos, vultu squalidos, cineribusq; in capite & vestibus respersos ad agendam pœnitentiam. Alios conspexi partem aliquam corporis sponte adurere. Atque hi omnes, ut italoquar, sic sunt penitus inebriati vanæ gloriæ poculo, tantiq;que applausum popularem faciunt, ut

*Dē statu rei Christianæ
equidem sentiam, minimè esse Christianæ
humilitatis capaces.*

Propter pacem , quæ nunc est inter
Lusitanos, & Zamorinum , ad dictam sol-
lemnitatem Christiani S. Thomæ Aposto-
li frequentiore numero confluxere , quam
aliâs vñquam. Et cum quadam die rex for-
te transiret ædes nostras , ipsiq; , qnoniam
mecum erant , reuerentiam suæ maiestati
exhiberent , magna comitate Rex percon-
tatus est , ut se haberent , & paulò post Pa-
tri indicari iussit , se æquo animo primarios
eorum in conspectum suum admissuros.
Illi , adiunctis sibi nonnullis sacerdotibus ,
preciosa veste spectabiles non dubitarunt
eum adire & consultare. Rex hoc humani-
tatis officium declarauit sibi fuisse gratissi-
mum , multaque ab ijs sciscitus est de fi-
dei Christianæ capitibus. Respondebant il-
li accuratè ad omnia , & ad extremum sub-
iijciebant , suam legem prorsus consentire
cum lege P. Francisci , maximè quod nunc
Archiepiscopum Goanum agnoscerent pro
suo Pastore & Prælato. Tum Rex. Multa ,
inquit , mihi amicitia intercedit cum Ar-
chiepiscopo , Sociatatisq; Patribus. Videte
modo , qua in re gratificari vobis queam ,
paratus sum locum vobis ad commoran-
dum

dum tribuere in mea Vrbe Calicut, totoq;
regno. hisque & alijs benevolentiae signis
demonstratis, eos dimisit aulæque Præfe-
cto mandauit viaticum & Nairos dari, qui
eos saluos & incolumes in natale usque
solum reducerent.

Perdurante festiuitate, Zamorinus crea-
crebrius certiorem reddi iussit Præfectum
classis se oppugnationi arcis cupere inter-
esse. ille, licet annueret postulatis, hostem
tamen crebris æneorum tormentorū icti-
bus interea fatigabat, ut irruptionem red-
deret faciliorem, ac imprimis è portu tra-
bes, anchoras, catenas, aliaq; impedimen-
ta, quibus obseratus & obstructus erat, ex-
cussit. Deinde, ut cognouit ex Patribus no-
stris, qui degunt in Statu Naici de Madurè,
ab eo magna humanitate receptum Cugna-
lis Legatum facientem illi potestatem ex-
citandi arcem in Ramanacor, quod non si-
ne ingenti rei Christianæ, Lusitanorumq;
iactura fieri poterat: deinde quod eodem
loco meridiem versus Cugnales haberet
naues ad fugam, si necessitas deposceret,
faciendam paratas, decreuit Præfectus mu-
nitionem ibidem erectam disjicere, uti &
fecit cum magna strage ipsorum, sed non
sine sanguine Lusitanorū. Postridie & alias

inuasere munitiones, prorsus ut adempta fuerit Moro Cugnali spes præsidij ex statu Naici de Madure.

Zamorinus denique peracta sua festa & sollemni cærimonias applicuit ad Præfectum classis; collatisque consilijs & armis statuerunt, quoniam minore suorum iactura hostis arce exueretur, omnibus dare liberâ expropugnaculo exeundi potestatem. Egressi sunt mille, hoc est, 300. Mauri, & sexcentę fœminę, tanta inedia confecti, ut omnes ad commiserationem sui commouerent.

Sita erat arx in peninsula ambitu binorum millium passuum comprehensa, & maiori à tribus partibus circumdata, ad meridiem continentis adhærens, ubi duabus munitionibus geminoq; vallo egregiè erat roborata. Prima munitione, in qua 60. Lusitani supra 200. milleq; Nairi occubuerant, facile nostri sunt potiti, cum aliquot Mauorum, qui resistere conabantur, interitus nam cæteri in alteram, vel etiam in arcem se receperunt.

Quodam die prima luce nuncius ad Præfectum allatus est, Cugnalem isto fœdere cum Zamorini gubernatoribus de clancularia fuga cogitare. & quamquam eo loci

coloci Capitaneus præsto esset cum 500, militibus bene communitis, tamen quia impossibile non erat ab uno homine per nocturnas tenebras falli præsidium, constituit vnius diei interuallo totam belli fortunam, nullo suorum commonito, terminare. tantū hortatus ad promptè obsequendum, quandoquidem illicè tota res confienda foret. Ac mox omnibus Capitaneis conuocatis mandauit, ut ex exemplo cum suis quisque ad naues se conferret, eiisque dicto parerent, quem ipse omnium ducem antesignanum nominasset, in obedientia siquidem exacta, celeritate, & ordine sitam esse victoriae summam. Euocato deinde eo, quem omnibus anteponendum iudicarat, separatim ei dixit, ut statim post commissiōnem acceptam, quam mitteret cum suo annulo, cum parte classis ad vnum vallum se applicaret, & si Deus gratiam impetraret illud obtinendi, intro se communiret, nec vlla ex causa inde excederet. Idem cōmisit alteri cuidam Capitaneo, clanculum suggestens qua ex parte irruptionem facere deberet: sibi verò expugnandos reliquit, ut rem magis arduam & difficilem, arcis muros.

His à generali Præfecto ita constitutis,

C 5   effica-

efficaciique oratione ad milites habita, sca-
pha traiecit ad alteram partem exercitus
Zamorini, in cuius conspectum armatus à
capite ad pedes, & lecta militū manu stipa-
tus se dedit, ut nonnullas diffidentiæ reli-
quias, umbrasque, quæ contra ipsum &
Lusitanos in animo eius remansisse vide-
bantur, abstergeret. Sedulum dehinc & ad-
modum fidum militem cum suo annulo
amandauit ad Capitaneū nauiū, quæ occu-
pabant fauces portus; & post illum, alte-
rum cum alio annulo ad ducem nauium
versus flumen. His dimissis, perstabat in
colloquio prosequendo cum Rege haud
longè à munitione murorum, quos inuade-
re statuerat. Audit paulò post displosiones
classis portum subeuntis, perpendensque
moram suam cum Zamorino impediturā,
quo minus tempore Capitaneis præscripto
perueniat ad muros, subito se inde nullo
etiā reuerentiæ signo Regi dato, vel verbulo
enunciato, proripuit, atque cum suo mi-
litum agmine ante ad locum destinatum
peruenit, quam alij milites è nauibus ex-
scendendi finem fecissent; Tum ingenti
clamore elato effecit, ut momento tempo-
ris milites euaserint in muros & regium
vexillum ibi defixerint. Fuit autem ipse de
primis

primis vnuſ. Mauri improuisa irruptione turbati mox terga dedere cum multa suorum clade , cum alij intra arcem se reciparent, alij natatu euadere conarentur, ignari flumen occupatū à nostris nauibus. Transiit Præfectus generalis ad vallum supra nominatum & in via iussit injici ignes in vi- cos vel suburbia. Ad vallum, ut peruenit, nostri, qui iam illud ceperant erectis vexiliis suis, Maurorum verò deiectis, & perterram tractis, obuiam læti & alacres ex parte victoria processerunt. Vnde factum est, vt arx vndique obsidione cingi potuerit : etsi qui eam tenebant ut erat fortissimā, & trecentis æneis tormentis instructa , (licet nō admodum magna) exiguo numero facilè tueri possent. Quare & Præfectus generalis arctius eam terra marique circumuallare conabatur & continenter noctu diuque eā verberabat, nullo vicissim ab obsessis re cepto nocumento. Andreæ Rodriquez Capitaneo pila ferrea dentes anteriores excusserat, quos exspuens perlepidè dixit, Mau- rus iste profecto præsciijt me non amplius dentibus illis comedeturum.

Interea Cugnales non destitit summo-
pere admirari vigilantiam, solertiam & la-
bores infractos nostri Præfecti generalis:
tanta-

tantaque celeritate omnes in angulos circumuolitabat, ut in opinionem veniret eum esse magnū præstigiatorē animumq; gestare in quatuor corporibus. Alij dictabant virtute annuli ei ab Archiepiscopo Goano traditi nullis scloporum iectibus lædi posse. Nec defuit id temporis Patribus nostris bene agendi materia; animabanc ad pugnam milites, confessiones excipiebant maximè ægrorum, & vulnerorum in primaria triremi, quæ conuersa erat in Valitudinarium. non exiguum quoque laborem impendebant in pacificando Zamorino cum Lusitanis, cauendoq;, ne ad manus venirent. Neque tamen idcirco Rex quicquam de opinione sua erga Patres detraxerat, palam contestans, se quatuor annorū consuetudine satis didicisse, quanta fide & sinceritate omnia sua agerent: contra verò non posse se æquè fidere Capitaneis, qui ultrò citroq; nunc venirent, nunc abirent. Eandem de nobis opinionem, immò maiorem de nostris habet Præfectus generalis, & alij.

Spoliorū bona parte, præter eam quæ flammis absumpta est, potiti sunt Lusitani & Nairi. Multa à Mauris humi abdita, & ne in effodiendis aliqua nasceretur perturbatione,

turbatio, mandauit binos utrinque intervenire, sed ob barbaros gentiliū mores, & quia Lusitani patriarchum consuetudinum ignari erant, sine tumultu res peracta non est. Lusitani enim vnum è Nairis Primariū trucidarunt; qui querelam ad Regem detulerunt; sed Rex eos placari curauit, spoponditque se per P. Ros indicaturum Praefecto generali, ut de percussore meritæ pœnæ exigantur. cæterum illi maiori furore æstuantes vociferabantur, se Rege destitutos, quandoquidē sua Excellentia Lusitanorum opera potius quam suorum subditorum in ea legatione vteretur, eoque istorum barbarorum rabies progressa est, vt cū Zamorinus dictum Patrem ad se accersiri iussisset, subito aliquot Nairi à tergo in via Patrem strictis machæris adorti sint, & è medio iuxta palatum Principis, filij Regis, sustulissent, nisi princeps cum clamore & minis eum ex manibus illorum eripuissest, quem tamdiu apud se detinuit, donec Praefectus generalis per duos alios Patres, quo secum habebat utramque partem inter se conciliasset, Nairisque demonstrasset, ne ipsos quidem culpæ immunes esse.

Dum Praefectus in diuerberanda arce distinetur, per exploratorem certior redditur

ditur Zamorinum contra fidem datam trādendi Cugnalem vivuum vel mortuum in suas manus, vendidisse illi centum millium scutatorum pretio transitum liberum per Statum suum ad alienas terras, non tamen de pactis conuentis adhuc certò constare. Quo nuncio tantopere commotus est Præfectus, ut intra viginti quatuor horas contra ipsum Regem non dubitauerit omnes Nairos exturbare. Incredibili dolore hic casus affecit Patres, ut ex quo cernebant totius belli ruinam consecuturam ; maximē cum Præfectus ad Colloquium Zamorino accitus respondisset, se libererenturum, si colloquium instituatur in patulo campo, manuque armata. armis enim se decreuisse causæ suæ æquitatem tueri. Rex recusauit cum armis prodire, satis facturum se arbitratus, si cum milite suo armato compareret. Vtrinque stabant copiæ, & in medium eorum ambo, Rex & Præfectus generalis, spectantibus omnibus processere. Tum Præfectus clara voce Zamorinum in hæc ferè verba grauiter est affatus. Ego Domine, per gratiam Dei sum ille belli Dux, qui nunc eligit Reges & Principes, nunc deponit, ac etiam capite multari mandat. (quod reuera iam fecerat) & per Chri-

Christi legem iuro, si Cugnales tuo fauore
vel nutu euadat meas manus, me cum his
omnibus Lusitanis, nullis parciturum la-
boribus, donec vrbem tuam cūm toto Ca-
leutano regno igni ferroq; exscindamus.
Quæ verba interpres oriundus è Ceilano
pius & honoratus Christianus, ex Patrum
consilio summa animi lenitate regi expo-
suit. Verum Zamorinus, et si verba Præfecti
non intelligeret, tamen ex vocis sono, &
gestibus facile conijciebat pectus eius præ
indignatione æstuare: itaque subito men-
tem mutauit & litteris publicis manu sua
consignatis promisit se non modo Cugna-
lem, sed etiam quadraginta Mauros prima-
rios in eius manum traditurum. Addidit,
etiamsi cum antiqua regni consuetudine
pugnaret, personam aliquam tradere alte-
ri, tamen quoniam Cugnales id prometu-
isset non esse eum alio loco, quàm rebel-
lis, & hostis sui Principis censendum. Er-
go ruerunt in mutuos amplexus, soni-
tuque tubarum & fistularum, maximoq;ue
tormentorum boatu summæ lētitiæ & gra-
tulationis signa dedere. Zamorinus, cum
animaduerteret se infidis suorum consilijs
toties in summas redactum angustias, no-
luit amplius eorum opera uti, sed totum
se de-

Cughales aduertens arcē tum è nauibus, tum ex terra iectibus bombardarum ita conquassatam, ut facile in eam aditus inimico, quoties collibuisse, pateret, deinde vix in solidum diem necessaria ad viatum quotidianū suppeteret, cogitauit de ea redenda Zamorino, salua incolmitate vitæ: cumq; eam cogitationem animo agitaret, postera nocte somniauit se ab eodem Zamorino traditum Præfecto generali, uti retulit in sequenti luce sui cubiculi custodibus, & more Maurorum, neci addictum. Aiunt eū viso illo perculsum ocreas & sandalia induisse, animasse præsidium ut improuiso irruerent secum in hostem, glorioſaque morte occumberent; at militem respondisse, nunquam se rem tam stultam aggressuros, id enim non esse aliud quām se mactandos & hostili gladio discerpentes tradere. Tunc quidam ex pseudoprophetis aduolans eum è turbare retraxit & remotis arbitris multas precationes supra eius caput recitauit, ac tandem contestatus est, eum nequaquam moriturum, eo quod nulla fides adhibenda sit in somnijs. Interea Mauri ex summa arce popescerunt sibi fieri copiam audiētiæ apud Præfectum genera-

hérealem. At ille præteritarum fraudum, versutiq; & persidi ingenij Cugnalis probè memor, & conscius eousq; progres-
sionem factam in disiendiis arcis mæni-
bus, vt valida vnius diei impressione obti-
neri possit, responderi iussit, nihil sibi ne-
gotij esse cum ipsis; tamé si cum Rege col-
loqui vellent, se id ea conditione permis-
surum, vt legato ipsorum è suis Capitaneis
vnum comes addatur, qui caueat ne cū alio
quoquam sermo instituatur. Mahometani
conditionem acceptarunt. Bis auditi sunt
ab eius Excellentia; qui mox indicari iussit
Præfecto generali, finem negotiō esse im-
positum, seque sub noctis crepusculum co-
ram relaturum. Quanquam Rex omnia ex
superiori amboru congressu habens suspe-
cta non ante in eius cōspectum se dare vo-
luit, quām per Emmanueli Gasparem
fidem suā obstrinxisset, se nulla ipsum in-
uria affecturum. Missus est Pater postula-
tus, qui metum suspicionemq; omnem
illi ademit, fidemq; & sinceritatem Præ-
fecti confirmauit. Itaque in colloquiū ven-
tum est, & post paucos vtrinq; collatos
sermones Zamorinus cū suis copijs in
vnā partem arcis, Generalis verò in alte-
tam cum suis secessit, relicto in medio am-

D plissi-

51 De statu rei Christianæ
plissimo viæ spacio, per quam obfessi exā
cederent.

Ac primo loco quaterni egrediebātur
ægni, & eodem post eos ordine vulnerati,
tum milites exarmati, ac postremo Cugna-
les, cum Aio, Secretario, & Cinale aulæ
magistro, alijsque primarijs viris, pretiosa
admodum veste amictus, nudaq; machæ-
ra, sed cuspipe in terram conuersa, instru-
etus. Vultu prodibat imperterritu, quo in-
timum cordis metum celaret. Zamorinus
iussit illi adimi machæram; qua apprehen-
sa, annuit Præfecto, vt mandaret eam acci-
pi, vti & mandauit. Tunc Nairi veriti, ne
Lusitani per vim eum abducerent, cœpe-
runt conclamare ad arma. Sed Rex illico
subiecit se sponte sua eum tradere in pote-
statē Præfecti generalis. Atque ita Cugna-
les, Cinales & Secretarius, alijque qua-
draginta Mauri captiui à Lusitanis abducti
sunt, quaternis vel quinis per occasionem
tumultus fuga elapsis. Zamorinus etiam
atque etiam obtestatus est Præfectum, ne
vlla ratione Cugnali vitam condonaret.

Deinceps Præfectus Regem manu ap-
prehensum in arcem induxit, eiique Regiæ
Maiestatis nomine (exceptis æneis tor-
mentis, quæ ex æquo inter utrosque distri-
bui

bui debebant) omnia quæ intra illa erant, consignauit, collaudans eum quod in fide data persistisset, amicitiæque & confœderationis leges sartas teatasque cōseruasset. Ac, vt hoc hominum genus minimis etiam cōmodis incredibiliter inhiat, dici nequit, quātum Rex hac liberalitate fuerit recreatus, palamque apparuit, nō fuisse vñquam Lusitanorum mentem, vt illi sibi persuaserat, prætextu oppugnandæ arcis, viriūque confirmandatum voluisse mittere illos sub iugum & statum eis eripere.

Verum neque ingratum se diuino numini pro tanto beneficio præbuit D. Andreas Præfectus; nam flexis humi genibus cum multis lachrymis, & verbis, affectu pio & religione plenissimis Deo gratias egit. & in sequenti sabbatho, hoc est, die 18. Martij, sacrum Missæ in honorem Deiparæ Virginis, cui erat addictissimus, quamque dum in Præfectum generalem à Prorege nominaretur, in patronam & protestricem classis receperat, sollemni ritu cantari voluit. Quo tempore & in Ecclesiam nostrā in suo palatio existentem venit, vt se Domino & Sanctis eius per Litanias tunc rogatu eius à Collegio recitatas commendaret, atque etiam preces, & Patres aliquot

*De statu rei Christianæ
profectionis comites impetraret. Cum
primis autē Sodalitati Marianæ, cuius ipse
actu Præfectum agebat, maiorem in mo-
dum inculcauit, vt pro felici belli exitu ar-
denter continenterque cælestes fores pul-
sarent.*

Zamorinus coram Præfecto, omni-
busque classis ducibus, tā multa, tantaque
sigillatim in laudem Patrū Societatis dixit,
vt rubore suffusi cogerentur se inde subdu-
cere: nec tamen id Regem à semel inchoa-
to sermone deterruit, sed tandem asseue-
rauit fœdus à se cum Lusitanis initum, ac
consequenter prosperum extremi belli ad-
uersus Cugnalem exitum se adscribere Pa-
trum candori & sinceritati. Præfectus non
obscure demonstrans, quantopere sibi ar-
rideret tam præclarum testimonium, vici-
sim magno affectu suæ Excellentiae com-
mendauit, vt decerneret, nunquam Patres
à suo latere dimouere, si amicitiam bene-
uolentiamque cum Lusitanis continuare
vellet.

Denique iterato confirmatis pacis fœ-
deribus, ex æquo tormenta bellica inter se
partiti sunt, & solo æquata arce cum suis
viciis, qui ob ædium numerum integrum
oppidum adæquabant, vtrinque discessum
est,

est, & Rex Præfecto generali laminam auream, litterarum patentium vice, exhibuit, in qua spondebat, quamdiu Sol & Luna conspicui forent mortalibus, Mauris nullum locum vel sedem eo in tractu futurū, potestatemq; esse Lusitanis mactandi omnes, quotquot inibi deprehenderint.

Ingens hominum turba confluxit ad spectandum Cugnalem catena vinclū; toto oriente inde ab annis triginta ob res gestas celeberrimum. Nam assiduis excursiōnibus, Zamorino opitulante, infesta reddebat Indiæ maria: iamque inexpugnabili arcis nido elatus regium nomen usurpare cœperat, & appellare se sectæ Mahometanæ Propugnatorē; passimque omnes cum eius publica fide, litterisque nauigationem suscipiebant usque ad mercatores Lusitanos. Mecham miserat trophæum victoriæ superiori anno obtentæ, nempe effigiem arcis suæ à Zamorino nostrisque obsidione cinctę. Amandabat quoque Legatos ad omnes Reges Principesq; Mahometanos, imò ad ipsum Turcarū Imperatorem cum nauibus Mecham tendentibus, eū certiorum reddens de nomine Lusitanorum in India iam dudum extinto. Quare Mauri vehementer ubique obstupefacti sunt co-

gnito hoc funesto Cugnalini regni excidio; imò nonnulli dictorum Principum, qui rumoribus ægré credebant, certos homines submiserunt, qui rem totam præsentes explorarent. Ipse verò, quoties coactus est se spectandum offerre alijs, suam fortunam deplorabat, & in carcere Goano confessus est, se iusta Dei vindicta in hanc calamitatē coniectum, maximè quod per ludibrium sacrorum nostrorum aliquādo veste sacra, quam Casulam vocant, indutus incessisset, suisque permisisset ut calice consecrato, ad spuma excipienda abuterentur; ac etiā Christianum mancipium, quod hanc eius impietatem coarguerat, è medio tolleret. addiditque ab eo tempore, quo hoc facinus designasset, res suas in deterius prolapsas, donec tandem statu suo exueretur, & Goæ capite multaretur. Obijt autem in perfidia sua obstinatus, nulliusque industria vel nostrorum vel aliorum Religiosorum potuit ad meliorem mentem reuocari.

Longè secus occasione hac vsus est eius Secretarius & Oeconomus Cinales. Hic natione erat Chinensis, à pyratis Mauris in adolescentia captus, & postquā Mahometanæ superstitioni nomen dedit, summus Christiani nominis hostis, sic prorsus, vt

ad

ad eos peruerterdos varia tormentorum genera excogitarit. Verùm vt à Christianorum Patre cognouit, de vita sua aëtū, monitis Patrum nostrorum flexus est ad accipiendum baptismum, vt euadere posset mortem æternam, quem cum Secretario alioque Mauro primario, nepote Catimusæ, exemplo eorum permoto, piè suscepit.

Cum classe Goam venerat Vniales Carale Zamorini nepos, ad firmando pacta conuenta pacis cum Prorege, iam inita inter Principem suum & coronam Lusitanici regni. Hic, quemadmodum ex annuis superioris anni vœstra Paternitas cognorit, suscepit sacrum lauacrum à quodam Patre nostro, & Chrisma à Reuerendissimo Archiepiscopo claculum in quadam triremi, propterea quod nōdum tempus esset eius fidem propalandi. Is, durante bello, illustibus exemplis in ijs quæ ad legis nostræ obseruationem attinent, fidem suam probauit, ac inter cætera cum nomine Zamorini negotia quædam tractanda cum Patre quodam tūc haberet, occasionem arripuit illi exomologes in peccatorum suorum faciendi, idque in publico loco, cum eo ambulando, ne cuiquam suorum sinistre suspicandi causam daret.

Quamdiu Goæ substitit exsaturari nō potuit nostrorum hominum cōsuetudine, summaq; voluptate perfundebatur, vide re tantam multitudinem, fero remq; recentium Christi Ecclesiarum in ora Salziana, vbi cū generali illius regionis Præfecto, suisq; Nairis fortè in sollemnem quandam supplicationem inciderat, magnoq; dolore se affici declarauit, quod tempore sacrificij Missæ cogeretur Ecclesia excedere, ne ab Ethnicis proderetur.

Quodam die hic Dominus mecum & cum P. Francisco Ros, in cubiculo haud breui temporis interuallo de rebus spiritualibus, modoq; Malauares ad fidem Christi aggregádi verba fecit. cumq; demum ei offerrem perbellam effigiem Agni Dei in cera expressam, nixis eam genibus accepit, & magna deuotione exosculatus est, promittens se ē collo vsque ad finem vitæ gestaturum.

In digressu suo hinc per Calicutum, effecit apud suos quantumuis gentiles, vt eleemosynam subministrarent pro cruce apud Malauares defixa. Et benedictionem suam Dominus noster ijs impertijt, vt saluti ad suos reuerterēt, nam ē binis nauibus socijs, altera prorsus à fluctibus hausta, perijt,

periit, altera, quæ vehebat Procuratorem nostrum de Calecut sic cōuulsa est vi tempestatis, vt vix vectores incolumes reddiderit. Atque hēc occurrebant scribenda de missione ad Zamorinum.

Quod ad cæteras attinet versus Meridiem institutas, eæ non sine aliquo fructu cursum suum tenet, & spem vberioris frugis, atque etiam victoriæ contra difficultates omnes promittunt. P. Stephanus Brittonus Rector Collegij nouæ terræ, ex ordinatione Reuerendissimi Archiepiscopi, vnà cum S. Thomæ Archidiacono superioribus diebus totū illum Archiepiscopatum visitauit, ac deniq; ijdem cum fratre Ioanne Maria Campori (vti sub finem dicetur) qui breui tempore linguam Sorianam assecutus est, iter instituere ad populos, dictos Maleas, quorum Rex scripserat, eos ad Christianā religionem aspirare. Noua residentia in vrbe Angamala dicti Archiepiscopatus Metropoli felices habet successus post redditum P. Antonij Toscani, qui ob dissensionē inter Lusitanos & Malauarum regulos ortā coactus fuerat inde discedere.

Adhæc in regno Porcano magna spes est processuræ nouæ residentiæ, quod per benignè & humaniter Rex Patres nostros

De statu rei Christianæ
ibi tractet, & Goanis res suas commendet.
Addictum esse rei Christianæ, tribus argu-
mentis didicimus. Primum est quod Patri-
bus plena potestas facta sit excitandi tem-
pla, & cruces in quavis regni parte defi-
gendi. Alterum, quod omnibus liberum
sit, Christianis iniciari sacris, sine villa suarū
dignitatum, vel officiorum, quæ gesserūt,
iactura, vel obligatione ratione baptismi
suscepti aliquid soluendi; quod idem con-
cessum est veteribus Christianis S. Thomæ,
eiusdem subditis. Tertium est, ut iuxta Ec-
clesias nostras neq; sint, neque construan-
tur Moscheæ Mahumetanorum, nec gen-
tilium delubra, aut synagogæ Iudæorum:
Quartum, quod Patres possint cum socijs
necessarijs per totum regnum excurrere, &
quamvis urbem, vel terram, etiam tempo-
re belli, intrare. Quintum, quod nulli in
hoc regnum aditus sit Episcopo vel Præla-
to, nisi approbatus sit à Pontifice Romano
& Lusitanię Rege: & si fortè Schismaticus
aliquis, vel alias se opposuerit Prælato de
Serra, Rex promittat ad talem puniendum
præsidium brachij sacerularis.

Mauri è regno Porca, in cuius portu
vetus domicilium habent, consilium inie-
rant de interimendo P. Francisco Fernan-
des,

des, Christianorum in urbe S. Thomæ Parrocho, & linguæ Sorianæ Magistro, sed frustra. Nam Rex patefactis coniurationis indicijs triginta Nairos de quingentis trucidari iussit, & habitationem eorum solo æquari.

Ecclesiæ in ora Tratiancorana nonnullam turbationē perpessæ sunt propter bellum quod inter hunc Regem & Naicum de Madure exarsit, qui Naicus cum ultra caput Comorini prouectus fuisset, ille copijs suis longè supra illum eductis coegit eum retrocursum conuertere usq; ad Coulanum: quanquam ab ambobus Principibus semper nostrorum ratio habita est. Pater Prouincialis eos hoc anno cum omnibus Christianis, quoru curam habent, praesentia sua nō paru solatus est. Inuisit enim partes illas omnes usque Tutucurin: reliquum committens visendum P. Emmanueli Vegæ, nempe oram Coromandellæ, & Nagapatan, usque ad Bisnagā; nec enim per vires corporis poterat tam remota, & incommoda itinera conficere.

In Nagapatan commoratur è Patribus Nicolaus Leuantus, & Ioannes à Costa toti ciuitati gratissimi, ad cuius salutem diuinatus destinari videntur, Nam cum occasione

De statu rei Christianæ
sione ciuis cuiusdam sub meū aduentum
morte defuncti, ciuitas tota in duas factio-
nes contrarias discessisset, nec dies ullus
abiret, quo non septuaginta octogintaue
fistulæ ferreæ in obuios exonerarentur, cū
multorum læsione vel interitu, placuit de-
nique diuinæ clementiæ gratiam impertiri
Patribus nostris, vt pro suo zelo & pruden-
tia omnibus autores essent, quo positis di-
scordibus armis animisq; in solidam con-
cordiam & pacem conspirarent. Reliquis
ministerijs nostris quoque suus constitit
fructus. Pater Leuantus lingua Tamul cō-
ciones habet ad gentiles, & crebrò cum
eorū litteratissimis colloquia & discepta-
tiones instituit, quibus conuicti paulatim
viam sibi parant ad regnum Christi.

Ex nauibus hoc anno in portum Na-
gapatanum orientis celeberrimū inuenctis,
appulsus est & iuncus è Sina, vnumque na-
uigium Iapponicum, quos omnes, vt Pa-
ter scribit, nostri rudimétis doctrinæ Chri-
stianæ imbuebant, vt primo quoque tem-
pore sacris aquis ablueretur; & iam nauar-
chus iunci solenni ritu in nostra Ecclesia
baptizatus erat.

Habemus & aliam sedem nouam in
Chistapatan, vbi P. Alexander leni suarum
concio-

cōcionū initio multos Christo adiunxit,
atque inter eos ipsum Adigar, id est, Præ-
fectum loci. Verum, quia Colgana Naici de
Gingi subditus sua tyrannide dictū locum
turbabat, Pater, nē causam daret grauiori-
bus incommodis, se recepit in Vanapatan
vrbem Naici, ibique incolæ illi præter Ec-
clesiam iam fabricatam domicilium & alia
necessaria attribuere. Sed cūm Naicus, mis-
so ad Chistapatan idoneo militum præsi-
dio satis Colganæ fastum retuderit, pote-
rit P. Alexander, cū P. Emmanuele Cam-
pello suo socio inibi tutò hærere. Itaque
suo discessu non modò illam residentiam
non dissiparunt, sed magis corroborarunt
ac præterea hanc in Vanapatan lucrifice-
runt. Quanquam haud multò post, vt ru-
mor percrebuit de Naico veneno sublato,
P. Alexander, & P. Emmanuel Vega, qui
illac iter habebant, parum fuerint securi,
nauisq; quavehebatur Pater Vegabis teruè
à pyratis tentata fuerit, licet Dominus sem-
per liberauerit eū præsidio fugæ ipsorum,
nec tamen sine internecione aliquorum.
Missio verò Bisnagana Emmanuelis Vegae
iam nominati Melchioris Cotigni, & Fran-
cisci Riccij cum vno fratre, omnino felices
progressus facit, & Regem habet fauētem,

vt yestra

ut vestra Paternitas discere poterit ex se-
quenti Epistola Regis è Canarano idioma-
te traducta in Lnsitanum.

Rex regū & Magnus Dominus, eques
equitum, Ouencatepati, id est, Rex post
Deum, &c. P. Visitatori Nicolao Pimen-
tæ. &c. Litteræ R. V. mihi magnæ fuere
voluptati. P. Emmanueli Vegæ Superiori
Patrum hic degentium in regia mea vrbe
Ciandegri, locum ædificandæ Ecclesiæ &
habitationi idoneum adsignauí, ac pro an-
nuo vextigali, vnde se commodè sustentét,
terram Elamur S. Thomæ vicinam, para-
tusque sum eos, qui huc venerint, honore
debito, omnibusque humanitatis officijs
prosequi. Adhæc potestatē illis dedi vbiq;
legem Dei annunciandi, meisque subditis
permisi, vt Euangilio Christi nomen darét,
nullum ea de causa discrimen adituri. Goæ
puto non ignorari, quanto amore Lusita-
nos prosequar, & cogito breui annulum,
aliaque munera per meum interpretem ad
Proregem mittere; sicut R. |V. illi poterit
indicare, vt pristina inter nos amicitia con-
seruetur. Cætera particularia scribit P. Ve-
ga. Hucusque epistola Regis Bisnagani.

Subijciam hic epistolam P. Melchioris Cotigni, de dictæ missionis progressu.

Quoniam

Quoniam P. Vega distinetur inquit in visitatione Collegij S. Thomæ, Ciandegritres tantum versamur, P. Francis. Riccius, Frater Alexander Anglus, pictor, & ego. Iam doctrina Christiana cum catechismo in lingua Badaganam est translata, & Alexander absoluit picturam trium sanctorum Regum, & B. Mariæ cū puerō in brachijs, in binis tabulis, Regi q; oblata est utraque, qui eas cum reuerētia recepit, & inter pretiosissimas suas res depositit. Tertiā quoque, quæ est de descensu Christi ad limbū, propemodū perfecit. Placeat diuinæ maiestati, vt aspectu, considerationeque horum misteriorum ad perfectā aspiret notitiam veritatis. Tam familiariter cum fratre agit, vt cūm inter pingendum præsenti Regi diceret, se nō habere sat colorum, ille statim centum aureos attulit, & in manum eius indidit.

In cōuersionis negotio patientia opus est, donec Dominus noster gentē tam cæcam luce suæ fidei collustrare dignabitur; interim pro officio nostro omnē lapidem mouemus in cordibus emolliendis; soli Brachmani horū gētilium pseudodidascalli conatibus nostris pertinaciter obsistunt, eoq; que damno maiorī, quod potentia, auctoritate,

etoritate, & professione sanctitatis (sunt enim idolorū sacerdotes) multum in vul-
gus valeant. imò in illos totius regni gu-
bernatio quasi incumbit (nam è quatuor
Cōsiliarijs status tres sunt Brachmani.) Hi
tanquā amici Principibus seruiūt, hi fastos
nefastosque dies annunciant, & licet ali-
quando in rebus naturalibus verū dicant,
in alijs tamen manifestè hallucinantur,

De Solis Eclypsī, quæ 10. Iulij anni
huius 1600. incidit die Lunæ sub meridiē,
cognouimus eos hominibus persuadere,
eam accidere, quando Draco, quem illi in-
ter signa cælestia annumerant, mordet So-
lem aut Lunam, atque ideo Rex, alijq; ob
dolorem & mærorem cibo omniisque potu
toto die abstinuerunt, dicētes. O miseros
nos, quoniam Draco deuorat Solem.

His similibusque fabulosis commen-
tis Brachmani adiiciunt præterea execran-
das quasdam superstitiones. Superioribus
diebus in vrbe Prepeti tribus passuum mil-
libus à Ciandegi disiuncta celebrarunt fe-
stum Pagodes vel idoli Perumal in nuptia-
rum eius memoriam. Quod concursu tot
exterorum vndique cōfluentium frequen-
tatum est, vt oblatio illius diei summam
exæquarit 200000. millium scutatorum.
sollem-

sollemnitati interfueré Rex & Regina cum
aulica familia & populo vniuerso, Vrbi que
custos remansit solus Delauaius eius gu-
bernator cum parte militum. Circa 24. ho-
ram Pagode vel idolum in prægrandi car-
ro triumphali deportatum fuit à decē ho-
minum millibus: & quamuis sub medium
noctis durate omnino processione imber
de cælo ceciderit, qui Regem à prosequen-
do itinere deterruit, tamē per vnum adhuc
milliarium & dimidiatum delatum est, &
tandem suo loco restitutum. Luna præte-
rita celebrarunt & vaccarū sollemnitatem,
nam suum ante nominatum Perumal cre-
dunt Vaccæ filium, quare omnes vias pla-
teasque usque ad palatium regitum licebat
videre refertas hoc genere bestiarum. Ob-
stupescō profecto, homines cæteroquin
ratione & iudicio tanto, quanto Rex alijque
Principes viri sunt, præditos, tam tetricis &
belluīnis distineri erroribus. Cōfido pror-
sus, si Dominus nōster dignabitur huius
Principis mentem luce sua cælesti illustra-
re, subditos facile eius exemplum imita-
turos, multoq; ardentes tenacioresque
in vera religione futuros, quam nunc sunt
in falsa & superstitione.

Rex pergit in dies maiore nos amore

E & be-

& beneuolentia prosequi, & postremo in
lite quadam nata inter Lusitanos ciuitatis
S. Thomæ, & suum Delauaium, concessit
quidquid postulauimus; nam P. Vegæ, Re-
toriq; illius Collegij amplam potestatem
dedit dirimendæ controuersiæ, concilian-
di que utramque partem, quod & magna
cum omnium approbatione perfecerunt.
Cùm quodam die ædes nostras transiret,
percontatus à nobis est, vnde nobis de suo
aduentu constitisset? nā prodieramus ex-
tra fores, honoris deferēdi causa. vultusq;
hilaritate & serenitate declarauit sibi hoc
officium nostrum pergratum fuisse. Æ quo
leniore est in delinquentes, & idcirco apud
subditos despicitur. vbiique regnū obtinet
pernitiosa & effrenata licentia, quod intel-
ligi quadantenus potest ex subiecta narra-
tione. Miserat magnus Mogor ad hunc
Principem Legatum, cū varijs muneribus,
maximè insignium equorum. Hæc mune-
ra magna parte, cū uno equorum optimo
furto sublata erat à quodam regis subdito.
Nulla autem pœna alia turpissemū hoc fa-
cinus multauit, quām quod per litteras
adduci iusserit caballum, & cætera ablata
munera, eaque cum vna gemma sua dono
dedit Legato, qui eādem dedit nobis cùm
triginta.

triginta dies hospes noster fuisse. Cognoscit Legatus ille P. Xauierium aliosque Patres nostros, qui degunt in regno Mogor, & quodam die admodum honorifice de illicis locutus est, narravitque quanto loco essent apud Magnum Mogor. Et respondit Rex, se in hoc genere nulla ratione ei cesserum. Opinio erat Regem noluisse aures praebere Legato, & munera repudiasse: eo quod didicisset ex suis quibusdā Ducibus, Regi Mogor nō esse fidendum: eum siquidem subiugatis iam tribus Maurorum Regibus, Abdenagran, Idalcan, & Massulapatan proximè ad regnum Bisnagense excidendum progressurum. Verūm respondit Rex. Regnum meum est in Dei manibus. is solus imperare potest, vt mihi adimatur. at ego non desistam illud tueri pro viribus, iamq; apud animū meum constitui, nunquam Maurorum pedibus osculum infigerē. Itaque postero die Legato audiencem fecit, & fertur nobile munus ad Magnum Mogor remissurus.

Mensibus elapsis fama vulgabatur, Regem hunc moturū bellum Naico de Tangaor, dicto Astapanica: verūm ille paulò post excessit ē viuis, cadauere eius cum trecentis cōcubinis, ad honorandas eius exequias,

quias, combusto; quæ libentissimè iuxta diabolicam cæcæ gentilitatis superstitionem in flamas insilierat. Itaque nec prætextus de reuocanda magna vrbe Gingi ad suam obedientiam, successum habuit. Nam Chistapanicus eius Dominus, qui Reuerentiam vestram, dum illac iter faceret, tanta benevolentia excepit, cum nunc e veneno hausto æger decumbat, adduci non potest Rex, vti natura clemens & misericors, vt bellum illi, quantumuis rebelli, indicat.

Cum vero delectum militū agat, multosque Dominos & Duces regni ad aulam euocet, conjecturam multi faciunt, eum paulatim se comparare ad defendendum regnum suum contra potentiam Magni Mogor: nec dubito, id à Deo permitti, vt longius religio Christiana propagari queat. & iam indicia præsto sunt: nam Tenegoda Præfectus in Olala, atque etiam Trimalaraiu, vocant se nepotes & hæredes Bishaga. In hunc enim modum scribunt. M A HAMANDA, Lespara, Ramarrai, Trimalaraiu, Dominus & Princeps magnus mitit has ad Patres. Pectori inhærentem gero epistolam, quam R. T. ad me dedit. Maiorem in modum recreabor, vbi te saluum incolu-

incolumemque ad hanc urbem meam Siringapatam aduenisse cognoro: in qua tibi commodum locum Ecclesiæ, domicilioque, atq; etiam annuos redditus 500. pagodorum (monetæ genus est) attribuā, alijsque multis officijs & beneficijs cohonestabo. Ita iure per Riam Ragannata, & per pedes Patris mei Ramaraiu. Quod superest, exponet meus Legatus, Veniat R. V. nulla interposita mora. Idem paulo post eodem tenore scripsit, vehementer vrgens, ut istiuc veniamus. Iam certiorem reddidi P. Provincialem. Enixè rogamus R. V. quoque, ut consolari dignetur hunc Dominū, atque etiam Tenagoda supra nominatum, cuius status vergit ad eandem oram; in qua quidem idioma Canaranum ordinariè usurpatur, tamen Bagadanum quoque suū usum habet, & optimè intelligitur. cuius laus Deo, aliquam peritiam consecuti sumus, nec est nostrum quisquam qui nō paratus sit ad perfectionem illam suscipiendam, ybi obedientiæ placuerit.

Nobilis hæc & populosissima vrbis Ciandegri sita est in monte, in cuius parte editiori eminet oppidulum bene munitū. Familiæ Principes in ea sunt, Brachmanorum, Raius & Cletins, opinanturq; suū idolum

idolum Perumal primos produxisse in luce in capite, secundos è pectore, è ventre tertios, reliquas verò familias infimas è pedibus. Brachmani quibusdam suis ritibus non obscurè declarat se originem ducere à dispersione duodecim tribuum, libri que eorum, dicti Samescretan videntur quodammodo nostris sacræ Scripturæ libris respondere, quamuis ab eis & perpetram intelligantur, & deterius explanetur. Brachmanorum unus mihi dixit, Deū sola cogitatione hominem condidisse, & ipsi eum appellant Adamum, dictisque sanctorum Prophetarum vtuntur. Breuiter simul atque animaduertimus similitudinem aliquā esse dogmatum cū nostris, cœpimus eorū errata discutere. Quando se conuinci sentiunt, excipiunt. Et nos vnum Deum vobiscum colimus, referendo in illum honorem omnem, quem alijs deferimus. Vehementer sermocinationes nostras verbis probant; etsi occultè, quoad possint fructum missionis interuertere conentur, & Regem ipsum à nobis abalienare. Re ipsa comperimus, verum esse R. V. monitum S. Apostolum Paulum verbis illis, Ostium apertum est magnum; mox adiecissemus, & aducrarij multi. Nihilominus Dei Opt. Max. orationumque

tionumque vestrarū ac Societatis vniuersæ præsidio confisi, nequaquam animum despōdemus, nec despondebimus etiam si inferi ipsi conatibus nostris obliuetentur.

Habemus hic Ecclesiam satis percommodam, quam die Circumcisioni Domini nostri sacro perelegáter exornauimus. Pridie varios ignes, nunquam ab ipsis gentibus visos, excitauiimus. qui curiositate permoti ingenti numero confluxere, dicētes. Eamus ad visitandum Dominū. nonnulli ante ingressum se inclinabant. alij post ingressum prinos se humili abiecabant, alij quærebant, quid manducandum daremus Christo, & veritate cognita exclamabant. Pagodi nostri, nihil sunt præter inuenta & commenta Brachmanorum. Sigillatim autem adolescens quidam sic est commotus, ut ad pedes se abiecerit, nec finem verum Deum confitēdi, & idolum Perumal abominandi fecerit. Magno sanè nos solatio afficit, & fiduciam corroborat nostrā plurimum, quod in ampio hoc regno diuinæ Maiestati magnus numerus suppetat animalium prædestinatarum. Hucusque epistola P. Melchioris Cotigni.

Sequitur missio Bengalę, de cuius initijs superiori anno ad Paternitatē Vestram

scripsi; nunc verò describam eius progressum, patriæque statum, & quę præparatio sit hominum ad sacrum baptismum, conueniéter ijs, quæ Patres nostri inde renunciarunt. Ditio hæc à finibus regni Ramu, vel certè à portu magno usque ad Palmerinas, ultra portum paruum ad nonaginta patet passuum millia, quæ secundū longitudinem efficiunt millaria sexcenta. Occupata fuit primò ab ipsis Bengalis ritu gentilitio; postea verò à Mauris Patanis, inter gentiles mixtis & educatis, in potestatem redacta. Qui imperio malis artibus parto, diuturno tempore perfroiti nō sunt. Nam vicini Mogores bello cōtrà eos moto Tyrannum eorum cū omnibus primarijs encarunt, ceteros exturbarunt. Regni deinde gubernatio duodecim virorum commissa arbitrio, qui secretissimo inito fædere Mogores sibi subiecere, & hodie Domini sunt potentes, maximè ille de Siripur, & de Ciandecan, ac supra omnes Maafndalim: verūm quia nouem illorum sunt Mahume-tani, plurimū retardatur conuersionis negotium. Finitimus est Bengalæ, & ex parte in ea dominatur Rex, nomine Arracan, Lusitanorum amicus, quorum nonnullis in sua ditione & statu & redditus attribuit.

Hos

Hos nonnunquam sacerdos aliquis quasi longius profecturus inuisit, ut sacrū Missæ illis faciat & Sacraenta administret. cæterum hoc modo ægrè satis fieri potest necessitatibus eorum spirituali, cùm opus habeat pastore stabili & vigilanti.

In hoc tractu nō desunt lacertæ magnitudine pares crocodilis, & tigribus, carnis humanæ cupidissimæ, quod nemo facile credat, nisi qui viderit. Ad ripam maritimā sexaginta milliaribus persequuntur nauigia, vt si quis fortè exiliat in littus, eū confessim discerpāt. Nocturnis quoque horis insiliunt in naues. qua de re commemorabo quiddam notabile, quod accidit dum nos versamur in Bengala. Cùm Æthiops quidam seruus soniniasset se à Tigri abrepsum, nocte postera se abdidit sub proram nauis qua vehebatur; rogatus à Domino causam cur id faceret, cōmemorauit somnium, cuius veritatem illa ipsa nocte euentus probauit; nam omnibus dormientibus tigris in nauem insiliit, cæterisque qui erāt plures quam triginta, intactis è foramine proræ secūdum latus miserum Æthiopem extraxit, & abstulit.

Feliciar fortuna fuit alterius, qui dum in nauigio haud longè à littore remoto cō-

sistit, hinc à tigre, illinc è flumine à crocodilo inuaditur. at quo successu? Tigris, vt alteri auertat prædam nimia velocitate ultra hominem delata, & in extremitatem nauis impacta directo in fauces crocodili ruit, vnde factum est vt vtriusque belluæ rictum euaserit.

Bengalenses, dici nequit, quantopere tigres reformident, & ob metum varijs noninibus indigitāt, ne si propriam illis nomenclaturam tribuāt, continuò dilacerentur. Cæterum mirè se prouidentiæ diuinæ virtus hic se prodit, dignata est enim creare bestiolam, catelli magnitudinem non superantem, quæ conspectā semel tigridem, mox aggreditur, & latratu suo in fugam conuertit, vt hominibus æquè atque alijs animantibus tempus sit abdendi se in latibrā. Vnde frequēter contingit, vt aliquot dies cibo omni destituti fame contabescāt.

Verūm, vt ad institutum redeamus, Bengaliam missi sunt, vt ad V. Paternitatē scriptum est, P. Franciscus Fernandez, Dominicus de Sosa, Melchior Fonseca, & Andreas Boues ad patefaciendum Euangelio ostium, solandosque simul & spiritualiter iuuandos Lusitanos, qui ijs in locis sacramentorum administratione sunt destituti.

Cuius

Cuius missionis nō penitendū extitit fru-
ctus. Diuino enim numine propitio Prin-
cipes gentiles inibi omnia humanitatis of-
ficia nostris detulere, vietum in diem ne-
cessarium suppeditarunt, locum excitandis
Ecclesijs & domibus adsignarunt faculta-
tem diuulgandi Euangeli; Christoque per
baptismum aggregandi dedere amplissi-
mam. Mandatum hinc habent, vt eō loco
maximē sedem stabilem figant, vbi vberiorē
conuersionis se offert messis, sic vt duo cō-
tinenter ibi hæreant. reliqui suis tempori-
bus ad alia loca, vbi fructus alicuius spes
sit nonnunquā concedant. Ac apparet sa-
nè, si operariorum copia suppetat, multis
locū fore Residentijs, siue spectemus Lusi-
tanorum pietatem, qui operam suam ad-
dicant, siue Gentilium propensionem, siue
denique bonum apud vtrosque societatis
nomen & famam, quemadmodum Pater-
nitas vestra intelligere potest ex Epistola
P. Frācisci Fernandez Dianga data 22. De-
cembris, anni 99.

Superiore proximo anno, inquit, ē na-
tibus digressus mansi cū P. Dominico Sosa
Diangae, hoc est, in statu Emmanuelis de
Matos, in portu Ciatigan, ad quem appel-
lere solent Indicæ naues. Vbi confessioni-
bus

*De statu rei Christianæ
bus Lusitanorum audiendis, aliorumque
Christianorum Indianorum operam dedi-
mus. Non exiguis fuit numerus. nullus
abibat dies, quo nō multi communicarent
sub Missæ sacrificio, quod in ædibus nostris
faciebamus. nec enim vlla erat in ea editio-
ne Ecclesia, licet multi magno feroore vr-
gerent, vt subitò aliqua excitaretur, & libe-
raliter necessaria omnia offerrent. Conse-
cutæ sunt in momento restitutioñes, quod
in Bengalā miraculi loco ducitur. Sublata
sunt inueterata & publica offendicula. Cū
verò ante Quadragesimam confessionibus
audiendis finis imponi non posset, egoque
ciuibus in Siripur operā concionandi tem-
pore Quadragesimæ addixisse, reliqui hic
P. Dominicum Sosam. In Siripur autē ver-
ba ad populum habui omnibus dominicis,
festis, & ferijs sextis, Collegij Goani mo-
re, quæ res, vti noua in Bengalā, mirificè
omnibus arridebat. Supplicationes à mul-
tis in sua terga defæcientibus, præeunti-
bus adolescentulis candida veste amictis,
instituebantur. Exomologeses siebant nō
modò à vulgo, sed etiam à primarijs alijsq;
ex Bandel. Quod autem ad conuersationem
attinet, vitio gentis, meoque, utpote idio-
matis ignaro, parum effectus est, Mauram*

tamen

tamen opulentam & honoratā fæminam baptizaui, & adolescētem quendam optimæ indolis, erectum cuidam, qui iniuste eum tanquā mancipium possidebat. Quodam die curriculo me conuenit alius, indicans quendam animam agere in publica via; curauit ad me deportari, qui simul atq; sacris aquis perfusus est, animam reddidit Creatori.

Reuersus in Siripur, intellexi Regulū in Ciandecan, dictum Raia, grauiter ferre, quod eo non rediremus. ad quem placandum necesse fuit dimittere P. Dominicum Sosam, cuius aduentus incredibilem voluptatē attulit bonis Lusitanis iam de aduentu nostro desperantibus, & confessi sunt quasi omnes.

Mauri Pataui de Ciandecan occiderat primarium Lusitanum cum socijs quatuor vel quinque, Raia cuius Capitaneus ille Lusitanus fuerat, omnes eius facultates obtulit Patri: sed cùm nollet eas acceptare, Rex arbitratus id fieri dolore cædis factæ, conatus est eum placare verbis amore plenissimis, atque etiam omnibus argumentis impellere ad eas saltē pro Ecclesiæ redditu acceptandas. At Pater tandem ei persuasit, non posse eo modo à Christianis, multo

De statu rei Christianæ
multo minus à religiosis citra grauem Dei
offensam alienas facultates recipi. Quo ex-
emplo Rex maiorem in modum fuit ædi-
ficatus, & subiunxit, se de ijs facultatibus
nihil nisi ex consilio Patrū aucturum. Quod
autem de nobis tam bonā habeat opinio-
nem, non aliunde proficisci existimamus,
quām quod animaduertat in nobis neque
esse studium cumulandarum opum, neque
duplicem in tractando & cōuersando ani-
mum, & omnes testimonium passim per-
hibeant puritati integritatique Societatis.
Ad domicilia erigenda locum nouū nobis
designauit, opportuniorem priore, qui erat
intra Mauros situs, eoq[ue] amandauit ope-
ras & omnia ad ædificium necessaria. Om-
nia Lusitanorum negotia remittit ad no-
stros, quibus semper præbet audientiam
secretam, cùm tamen alijs omnibus quæ-
cunque tandem occasio se offerat, præbeat
publicè.

Mense Octob. ad me scripsit P. Sosa,
necessario mihi excurrendum ad Giande-
can pro rerum nostrarū statu apud Raiam
stabiliendo, quandoquidem certum illis
mutationis periculum impéderet. Ego etsi
statuisssem me conferre Diangam ad exci-
piendos Patres recenter ex India appulsi-
ros,

ros, tamen quia videbatur mihi sat tempo-
ris ad vtrumq; præstandum suppeterem, me
in viam dedi versis Ciandecam. Verbis R.
V. exponere vix possum quantum solatij
ex mutuo cōspectu ceperimus post seme-
strem absentiam. Raia d' e meo aduētu cer-
rior redditus, mox per primarium Brach-
manum me ad se vocauit. Sequēti die cum
P. Dominico eum conueni, meque magna
veneratione & beneuolentia suscepit, &
post varia colloquia intulit, nostræ legis
mandata à P. Sosa sibi exposita, suo iudicio
consentire cum sua lege. Respondi, id fieri
non posse. Subiecit Raia, cur verò? recita-
te, quæso, vestra mandata idiomate Ben-
galano. Ego dixi. Primum mandatum esse
de uno solo Deo colendo & diligendo, in
quo certe dissentitis à nobis, quia vos gen-
tiles plures colitis Deos. Hi verò, inquit,
non alio loco apud nos sunt, quam apud
vos Sancti amici Dei, quē haud renuo esse
vnū tantum. Tum ego. Nos non offeri-
mus sacrificia Sanctis, nec eos cultu diui-
no afficimus; at vos vestros Pagodes coli-
tis tanquam Deos, eisque litatis ut Dijs.
Conuictus ad alia sermonem flexit. Dein-
de, iussit in conspectum meum, quoniam
id desideraram, venire Principem, filiolum

siuum puerum vndeциm vel duodecim annos natū, egoque data opportunitate, Regulum rogaui, ut pro suo insigni erga nos fauore permitteret quoq; Principi subscribere nostris patentibus; nos siquidem post ipsius excessum cupere in hærede & successore continuare amicitiam semel cum sua Excellentia contractam, quod cū verbis humanissimis indicaret se magni facere, puer totus lætus subscriptis. Quocirca Lusitani, alijque non dubitant affirmare, rebus nostris ad aliquod tempus abundè satis prospectum. Quo tempore commdratus sum in Ciandecan, Raia libenter me conspexit. intimus est P. Dominico Sosæ, qui mihi scribit, cū per occupationes quodam die alloqui eum non posset, suam Excellentiam sequenti die ad Ecclesiam purgandi sui causa, intelligendiique, si quid postularet, concessisse.

In Siripur reperi litteras P. Melchioris Fonsecæ Diangæ datas, quo cum P. Andrea Boues peruererat, dumque ego me paro ad eos visendos, ecce in grauem incidente morbum: quo à Patribus cognito, ipsi contra ad me confessim aduolarunt, tantumque ex inopinato congressu subortum gaudiū est, vt pœne ex morbo respirarim, potuique

potuique vñà cum ipsis proficisci Dialcan,
vnde Capitaneus Emmanuel de Matos
cum alijs Lusitanis erat discessurus ad vi-
sendum Regem Arracan, ex Pegu paulò
ante reuersum.

Hic prēpotens Princeps donauit Lusi-
tanos quasi toto Catigan, portu maris per-
celebri. Capitaneus voluit me sibi adesse
itinoris cōitem, vt deducere posset ad re-
gem, locumq; & annuū commeatum pro
aliquibus hominibus de Societate impe-
trare. Verum ex superiori ægritudine tan-
tum de consuetis corporis viribus erat de-
tractum, vt nō auderē me illi itineri com-
mittere. Quare Hieronymus Monterus a-
amicus noster, homo zelosus, & optimo
loco apud præsentem Regem, hanc pro-
uinciā in se suscepit, & litteras fidei testes,
quarum beneficio, fidaque relatione om-
nium quæ à nobis referenda acceperat, sua
Excellentia cœpit erga nos affici, & in hāc
formam respondit. Altissimus & potentis-
simus Rex de Arracan, Tiparas, Cacomas
& Bengalæ, Dominus regni de Pegu, &c.
vobis Patribus de Societate Iesu.

Epistola tua magnam mihi attulit vo-
luptatem; aduerti enim refertam esse ser-
monibus religione in Deum plenis. acces-

sit testimonium Emmanuelis de Matos, & Hieronymi Monteri de donis & dotibus tuis. Gratissimum mihi facies, si huc te conferas ad locum deligendum Ecclesiæ, alijsque ædificijs excitandis idoneum. fas erit tibi baptismi tui sacramento lustrare, quotquot ad Christi castra migrare voluerint. Id libens & volens tibi concedo, ac etiam annua stipendia ad tolerandam vitam spondeo, &c. Datum in Arracan, & sigillo meo regio firmatum. Misit postea Rex certos homines, qui opportunum & perbellum locum futuræ fabricæ designarent. Omnes affirmāt propter hanc donationem Regis, eius Excellentiae incumbe-re prouidere nobis de necessarijs, æquè in portu Catigan, ac in vrbe Arracan. Quare P. Andreas Boues, & ego certò decreuimus diuina opitulante gratia eo proficisci ad agendum ei gratias, & Societatis fundamenta in illo regno, si inde amplior sperretur Dei gloria, iacere. P. Melchior de Fonseca paulo post aduentum nostrum in Diangam, discessit per Ciandecan iuxta R. V. mandatum, & dum iter facit per Bacala, Lusitani ibi degentes cum alijs Christianis accensi desiderio obtinendi sacerdotis à quo sacramēta accipiānt (nam anni integrī

integri labuntur, antequam vel vnum venentur) curarunt, vt in conspectum Regis adduceretur. Is sanè & libenter Patrem vidit, & honore omni prosecutus est, ac etiam litteris patentibus, quas hic subiçiam, subscrispsit.

Ego Rex Bacala potestatem facio Societatis Iesu Patribus hactenus in regna Bengalæ admissis, & alijs quotquot venerint, Ecclesias erigendi in ditione mea vniuersa, & annunciandi veri Dei legem; omnesque ad Christum, quotquot potuerint trahendi, citra fortunarum, officiorum vel dignitatū quas gerunt, detrimentum; imò omnem honorem, fauorem & benevolentiam deferam illis tanquā subditis, mandaboque omnibus regni Praefectis & Dominis, vt cum omnibus nouellis Christianis idem faciant. Et si quando ex Patribus cognouero, quempiam huic meo mandato non obsecundasse, seuerè sciat se multandum.

Optabam quidem ante nauium Indicarum discessum Bacalam iter facere, vt accuratius omnia præsens indagarem, perfectamque informationem R. V. transmitterem, sed fieri nō potuit. Hactenus enim expectandum fuit responsum à Rege Arra-

can. De P. Melchioris à Fonseca aduentu
in Ciandecan iam cognoui. Magno hono-
re, & humanitate exceptus est ab illo Raia
& populo. Magnam ædium, partim offen-
dit absolutam, atque etiam Ecclesiæ, in
qua diuinum officium peragi poterit ipso
festo nominis Iesu; quo sanctissimo nomi-
ne, vti R. V. mandauit, eam quoque appel-
labimus: eo quod sit prima omnium Ec-
clesiarum in Bengala. Supereft nunc, vt illi
citò prospiciatur de operarijs necessarijs,
ardenterque Domino tam nobilis vinea
commendetur. Dianga 22. Decemb. an-
no 1599.

In alia Epistola P. Melchioris à Fon-
seca 20. Ianuarij anni 1600. data ex Cian-
decan hæc leguntur. Ante digressum ex
Ciatigan rationem profectionis meæ R. V.
reddidi, quidque actum esset usque ad di-
gressum; nunc persequar narrationem us-
que ad aduentum meum in Ciandecan,
vbi nunc versor cum P. Dominico Sosa.
amboque toto pectore exultamus tam fe-
licem nobis contigisse sortem in has par-
tes veniendi, confidimus enim Domino
Christo auctore & adiutore uberrimos
nos laborum nostroru fructus, cuius præ-
clara se iam dedere initia, cum singulari

R. V.

R. V. totiusque prouinciae consolatione,
ex hac vinea collecturos.

Mense Octobri relicto Ciatigan transiui
Regnum Bacula ad Præfecti, aliorumque
Lusitanorum, qui biennium sanctissimo-
rum Sacramentorum administro caruerat,
preces. Diuinaque prouidentia factum vi-
detur, quod dum loco P. Francisci Fernan-
dez nondum è morbo confirmati eundum
mihi fuit ad Arracan, ipse in lectum deie-
ctus sim; & valetudine recuperata subito
abierim in Ciandecan, vt Societas in hoc
itinere lucrum faceret nouæ Residentiæ in
regno Bacala. Nam vix in illud pedem in-
tuleram, cum Rex, (qui octauum annum,
licet prudentia superet ætatem, non exce-
dit) me ad se accersiri iubet, pariterque co-
mites meos Lusitanos. In ingressu aulæ,
vbi me præstolabatur, nobiles omnes &
belli Duces mihi assurrexere, & misellus
Pater iussus est à Rege in magnifica sella
iuxta Regem, & Socij mei in alijs vicinis
assidere. Post mutua salutationis officia
percunctatus est à me, quo iter instituis-
sem. Respondi, ad Raia de Ciandecan so-
cerum futurū Excellentiæ vestræ; sed quia
Domino placuit, ut per regnum Excellen-
tiæ vestræ profectionem dirigerem, non

potui hac occasione prætermittere officium
visendi illam, omniaque Patrum Societa-
tis officia deferendi, firma spe fretus, tuam
quoque Excellentiam ostium patefacturū
regno Christi, Christianisque Ecclesijs æ-
dificandis.

Respondit Rex. Hoc ipsum summo-
pere desidero, ob eximias laudes, quas ha-
etenus de vobis audiui. Et mox litteras pa-
tentem dedit, ac ad duos de nostris alendos
stipendum annuū assignauit. ego autem
ingentes ei gratias egi. Post actas autem
Domino Deo gratias ob prosperum nego-
tij exitum, post confessiones necessarias,
quæ ex anno præterito restabant, auditas,
post denique aliquot Christo per baptis-
mum adiunctos in viam me dedi per Cian-
decan cum magno Lusitanorū, aliorum-
que Christianorum solatio. Indicaui enim
illis, P. Franciscum Fernandez cum socio
suo breui eò venturum ad excipiendas pro
proximo Paschate exomologeses. deinde
mense Maio R. V. eò missurum Patres ad
Residentiam inchoandam.

Iter à Bacula usque in Ciandecan tam
iucundum est & amænum, vt nunquam
viderim amænius; campi cernuntur varijs
irrigui fluminibus, ripæ verò ipsæ fluminū
pulcher-

pulcherrimis decoræ arboribus: ex vna parte numerosi decurrent ceruorum greges, ex alia ingens vaccarum turba pabulatur. omitto agros ex oriza feracissimos, arundineta calamis mellifluis redundantia, crebra apum in arboribus examina, simiarum de arbore in arborem saltus, aliaq; id genus spectacula quæ viatoribus magnū afferunt voluptatem. Neque desunt tigres & crocodili, qui carne humana subinde vel incuria vel culpa nostra vescuntur. Visuntur & in syluis rhinocerotes, sed hactenus nullum vidi.

In Ciandecañ, quo 20. Nouemb. appuli, à P. Sosa & Lusitanis, qui non sperabant se amplius me visuros, omnibus caritatis officijs exceptus sum; nec minore vel honore vel amore à nostro Raia, cui gratissimum fuit munus malorum medicorum pulcherrimorū à me oblatum, quæ nunquam in his locis erant conspecta; atque haud scio an à Principe Christiano plura maioraq; venerationis & humanitatis, demonstrari potuerint indicia. Ut in conspectum venimus, continuò assurrexit, ingentiique reverentia & comitate nos recepit. Vehementer miratur coli à nobis castitatem perpetuam, atque hinc ferè nata

De statu rei Christianæ
est summa illa de nobis existimatio. Po-
stulauimus ab eo peramplum quendam
locum, nostris ædibus vicinum, ad cate-
chesin ibi tradendam gentilibus, Christia-
nosque excipiendos, & mox petitioni no-
stræ assensit, litteris in eam rem patentibus
obsignatis: mandauitq; gentilibus, quam-
diu locum illum incolerent, soluerent ve-
stigia omne regium Patribus. Ecclesia, no-
mine Iesu appellata, quæ nunc ibi recens
exstructa est, ad aspectum peruenusta est
& ampla. In festo Circumcisionis auxilio
Lusitanorum ornata fuit splendidissimè,
confessi sunt & sacro epulo pasti Christia-
ni omnes cum Lusitanis, ut participes esse
possent indulgentiæ plenariæ, quæ iuxta
privilegium Indicum omnibus Indianum
Ecclesijs ineunte anno concedi solet. Pri-
die & matutinis festi horis varij & artifi-
ciosi ignes fuere excitati, multaque ænea
tormenta in gentilium confusionē displo-
sa. Eodem die Rex mandauit nobis signi-
ficari, se velle nobis loci ante donati pos-
sessionem tradere: itaque sub vesperā cum
aula tota venit, confesto à suo palatio usq;
ad nostras ædes itinere per mare horarum
omnino quatuor. Ante ingressum in Ec-
clesiam detraxit calceos. ingressus autem
nulla

nulla ratione adduci potuit ut in sella sedere, sed recubuit humi in tapeto quo gradus ad aram erant constrati. ibique haud modico tempore hærens, minutissima quæque percunctabatur, de ijs quæ in altari erant expressa. Promisit se magnificum templum ædificaturum. Adiit & ædes nostras, exstructas loco amænissimo, & in scalarum ascensu conuersus ad Lusitanos, qui eū comitabantur, ridendo dixit. Quid me vultis fratres? iam sum Iesuita. Postero die & Princeps venit spectandæ Ecclesiæ causa, nec minus quam Pater recreatus est. Arbitror paucos in his partibus esse gentiles, qui non eam inuiserint, ornatus & elegantiæ fama pellesti. Durauitque continuua frequentia multorum millium hominum in decimum quintum usque diem. Nonnulli in ipso ingressu dicebant. Domine tu solus es verus Deus. alij à Deo implorabant gratiam ut in reditu suos ægros offenderent sanatos. quidam poplites flebant. alij humi procumbebant adorantes Dominum nōdum cognitum. Quam obrem spe magna ducimur Dominum suæ gratiæ luce illos breui illustratum, & è tenebris infidelitatj eruturu. cuius principium iam factum est, nam aliqui sacrum

De statu rei Christianæ
baptisma sibi impertiri enixè postularunt.
Nec dubitamus per exercitia caritatis in
futuro nosodochio futura accessionē ma-
gnam ad gregem Christi secuturam. Vti-
nam Deus per suam misericordiam nos di-
gnos faciat ministros. Ex Ciandecan 20. Ja-
nuarij, anni 1600.

De rebus Pegu, eiusque excidio scri-
pī P. V. annis proximis. Nunc recensebo,
quid P. Franciscus Fernandez commemo-
ret de quodam regno Peguano, dicto Mar-
tauani. Vnde intelliget P. V. tanti imperij
vastationem magnā occasionem præbuīs-
se nostræ in illas partes vocationi. Marta-
uanum regnum finitimum est fortissimis
regnis Tanassari, Langoma, & Tangu, cum
quo beneficio fluminis magni & nauiga-
bilis crebra commercia habent Tartari &
Sinenses. Regnum verò Martauani fertile
quidem est, & valde amplum, sed nunc
æquè ac ipsum Pegu, desolatum est per
bella à rege vicino de Sion mota; qui ma-
gnam partem Martauanorum è medio su-
stulit, multaque adhuc millia eorum deli-
tescunt in syluis, vel oberrant in monti-
bus, qui metu hostis, non audent in pub-
licum prodire. Regi naturali binæ solum
vel ternæ supersunt munitæ vrbes, sed nō
tanto

tanto militum præsidio firmatæ, quod sat-
tis sit ad auertendas Sioniorum excursio-
nes. Fertilitas huius regni inde liquere po-
test, quod quotannis triplicem proferat
messem; nec mirum, quia semina omnia
frumenti, leguminum, aliarumq; frugum
quocunque anni tempore in terram iacta
ad maturitatem perueniunt. Solum Coc-
cineum, & Malaca hinc in singulos annos
triginta naues dictis frugibus onustas ac-
cipiebant. Sylvae præterea malis medicis,
massilicis, sicubus, pyris, & alijs variarum
arborum fructibus plurimis & sapidissi-
mis abundant. Herbæ ferè omnes odo-
riferæ & medicinales. prætermitto flores
& rosas. Tanta quoque lignorum suppe-
tit copia, ac picis, ut quotannis vicenæ na-
ues maximæ, quarum usus est in Oceano,
inde confici possint. Fontibus deinde, &
riuulis optimarum aquarū tota patria ab-
undat. Abundat etiam carne ferina, & om-
nis generis domestica, ac arundinibus sac-
caro refertis. Nec desunt fodinæ aurariæ,
argentariæ, ærariæ, ferrariæ, & plumbariæ.
Pyroporum aliorumque lapidum pre-
tiosorum affatim est. Ob commoditatem
amplissimi portus omni tempore cum re-
gnis Iangomæ, Coccini, Negapatam, Ma-
sulapra-

Vrbs quam Martauani Rex vult dono dare Lusitanis, fortissimis muris, & altissima fossa versus terrā circundata est, eiusque ædes facile ad formam Europæarum reuocari queunt. Societati nostræ locus destinatus est, in parte vrbis eminentiore, quæ speciem præbet arcis, multis intrinsecus instructus domicilijs, hortis, fontibus, arboribus fructiferis, alijsque amænitatibus, atque hactenus appellant Collegium S. Pauli. Capucini Patres suum quoque foris locum habent in valle solitudini eorum valde conuenientem, amænum & fera-
cem: quemadmodum paulatim habebunt & aliæ religiones; præcipue autem Xenodochium misericordiæ, quando pars vrbis pijs, & publicis habitationibus assignabitur. Nulli domui deest puteus aquæ dulcis cum suo hortulo. In summa, valde probabile est, totum hoc regnū breui nomen daturum Christo: quandoquidem inter gentiles haud aliæ audiuntur voces, quām, Eamus ad Collegium Patrum, accedamus Ecclesiam matris Dei, visamus domum misericordiæ. Et quando versantur in dictis locis, videntur sibi iam esse in Ecclesijs & domi-

domibus Christianorum & religiosorum.

Cælum eius regionis tam temperatū est, vt incolæ vix norint, quid sit, infirmati. Mores habent natura simplices, & placidos, expertes cæremoniarum gentilitiarum, familiarissimè conuersantur cum Lusitanis, & magnam propensionem declarant ad complectendam fidem nostram, ac vsque ad religiosos suos dictos, Telape- omnes ingrediuntur Ecclesiam, crucibus- que & Sanctorum imaginibus reuerétiam exhibit. Multi eorum doctrinam Chri- stianam addiscunt, & disertè omnes fa- tentur, se non alia de causa in sua lege per- sistere, quàm quòd desiderentur Doctores legis veræ. Princeps declaratus & iuratus regni hæres ingressus aliquando in Eccle- siam osculatus est altare, & conuersus ad effigiem crucifixi, dixit, Tu Domine es mēus verus & vnicus Deus. O quáto gau- dio exultarem, si nunc aliquis Patrum ad- esset, qui me sacris baptismi aquis tingeret. Sed sanctè promitto me id facturum, ac in pignus promissi dedit Antonio Corræ de Lemos magni pretij Chrysolithum. Idem promisit è primarijs viris vnus, dicens. Vbi nunc est Pater aliquis, qui mihi hos re- scindat capillos, & me cum omnibus meis subditis

subditis baptizet? Hic cum suspirijs ex imo
corde profectis Ecclesiā egressus est. Cal-
let optimè idioma Lusitanicum, ac cre-
brò in colloquia inducit sermones de re-
bus diuinis. Nemo ambigit, illa ducenta
millia hominum, quæ nunc delitescunt in
syluis & montibus, vbi cognorint se ab
vrbe iam dicta sufficiens posse ad arcen-
dum hostem habere præfidium, in ditio-
nem boni Principis concessuros. Quem
prorsus cōfidimus successurum Regi Ban-
halao auo suo iam decrepito, maximorum
que thesaurorum fore hæredem. Quan-
quam ille palam asserat cum quodam pio
animi sensu, se non aspirare ad alias opes
& thesauros quām cælestes per sanctum
baptisma cumulandos: atque vt illud quā
citissimè fieret, enixè obsecrabat Lusita-
nos, vt se perducerent Goam. Nunc iudi-
cent huius relationis lectores, an negligi
debeat occasio tam benè merendi de Ec-
clesiæ propagatione in illis locis. Hic mer-
catores inuenient, auri, argentiq; & gem-
marum pretiosissimarum satis, imò om-
nia quæ per multos terrarum tractus cum
summo labore & vitæ periculo conquire-
re solent. Hic religiosis, & omnibus zelo
Dei ad conuersionem infidelium inflam-
matis

matis vberrima, & quidem matura ani-
marum messis parata est: nec aliud restat,
quām venire ad colligendum fructus in vi-
tam æternam. Hucusque Epistola P. Fer-
nandez.

Ad idem regnum Pega Bengala mis-
sus est P. Andreas Boues ea occasione, quā
P. V. ex eius epistola intelliget data Martij
die 28. anno 1600. Scribit itaque in hunc
modum. Iam V. R. intelligat, superioribus
mensibus Bramam Regem Peguanum, à
copijs regum duorum Arracan & Tangu
cognati sui arctè obsessum, cùm videret se
oblidionem diu sustinere non posse, tra-
didisse se in manus Tangu, qui vt homo
fraudulentus, & duplicitis animi, ei caput
præscindi iussit, pariterque Reginæ. Par
immanitate sœuijt in nepotem Principem
Pegu ex indignatione, quod in summo
discrimine Bramam parentem deseruisset.
Postea Tangu ingenti festinatione conten-
dit ad Peguani arcem, in qua latitabat the-
sauri tanti, vt ad deferendum modo au-
rum & gemmas vix sexcenti elephantes,
totidemque equi sufficerint. taceo de ar-
gento, cæteroque metallo tanquam de re-
bus nullius pretij. Rex Arracan, hoc tem-
pore absens, intelligens contra pacta con-

menta

uentu Regem Tangu pro se omnem the-
saurum abripuisse, & se inscio exercitum
missum fecisse, ad prædictam arcem, di-
ctam Macao, accurrit, conscriptis in bel-
lum omnibus sui regni Lusitanis ad inua-
dendum Regem Tangu. Quare Philippus
de Brito omnium Lusitanorum in Benga-
la locupletissimus & potètissimus, ac Re-
gi Arracan carus, infimis precibus petiuit
aliquem è Patribus sibi adiungi. Visumq;
est P. Francisco Fernandez me adiungere.
Itaque ad 25. Februarij nauem cum eo con-
scendi, & quindecim dierum spacio attigi-
mus portum Sirian, omnium facile Prin-
cipem in Pegu, & sedecim vel octodecim
milliaribus à Macao remotum. Est planè,
mi Pater, lachrymis dignum spectaculum,
fluminum ripas infinitis alioquin arbori-
bus fructiferis conspicuas, nunc videre
auratorum templorum, aliorumque nobi-
lium ædificiorum ruinis & parietinis, ob-
rutas, vias & campos capitibus ossibusq;
miserorum Peguanorum, partim fame,
partim desperatione, partim hostili gladio
ex mandato Regis mactatorum plenos, ac
deinde in profluente iactorum tanto nu-
mero, ut omnem nauium cursum cadaue-
ra aggesta inhibeant. Omitto incendia ter-
rarum,

tarum, totorumq; populorum interne-
cionem ab hoc sanguinario, & omnium
quotquot à condito orbe extiterunt, cru-
delissimo Tyranno factam. Verum de tan-
ta tragædia non potest succinctè aliquid
scribi. Vbi tempus opportunū suppedita-
uerit, integrum de ea re texam commen-
tarium, nisi aliud R. V. videatur.

IN hoc portu Siriano etiamnum hæ-
reo, expectans occasionem conueniendi
Regem de Arracan, qui nunc facit finem
ex arce Macao tollendi argentum à Tan-
gu relictum, cuius pretium excedit trium
millionum valorem, exceptis tormentis
æneis, quæ multa & rara in ea arce reman-
serant. Rex Sion, & Iangoma frater Pe-
guani magnis coactis copijs ex improviso
inuasere regem Tangu, animoque eripien-
di dictos thesauros arctissima obsidione
cinxere. Rex Arracan, hac re cognita, haud
satis secum statuere potuit, quid consilij
capesseret. Rex iam dictus Sion, in itinere
ad obsidendum Tangu instituto in regnum
Martauani irruptionem fecit, sed bis cum
suorum strage repulsam passus est. Ve-
rūm non ideo animum despondens, redin-
tegrato exercitu, mandauit duos è suis Ca-
pitaneis propter negligentiam & pusil-

G lani-

ianimitatem in lebetes oleo feruenti plenos demergi, ac deinde tertio in Martauanos impressione facta victoriam reportauit regno subacto.

Huc usque rex de Arracan est Dominus Pegu, etsi non sit eorum, qui bello periere, vel qui abditi latent in syluis, aut ad montes confugere. portumque Sirianum Philippo de Brito communiendum tradidit, ut Peguani fugitiui perfugium suū habeant sub Lusitanorum patrocinio, quibus propter commercia magnum adferet qæstum.

Arcis ædificatio procedit, & in manu est Philippi, hominis sapientis & copiosi, speramusque breui ad culmen perducendam. Prorsus optat à me R. vestram certiorem reddi, de Residentia nostrorum ibi ob gentilium conuersionem erigenda; quæ quoniam iam quadantenus à Lusitanis pendet, existimantur non fore difficiles, in auxilio salutati ab aliis capessendo. Quod si Societas non poterit Residentiam illam acceptare, aliorum religiosorum auxilium implorabit. Videat R. V. quid expediat, presensque negotiū ac nouas Residentias Arracanā & Ciatagan Domino cōmendari curet. Sikano, 28. Martij, año 1600.

Dum

DVM in scriptione huius epistolæ
versor, epistolam accipio à P. Stephano de
Brito Rectore in Vaipicota, de missione
sua ad populos, dictos Maleas. Ita autem
scribit Coccino ad 13. Octob. anni 1600.

Hoc Junio mense certiorem reddi-
di R. V. de mea, & fratri Ioannis Mariæ
Campori, ac Archidiaconi profectione in-
stituta ad Maleas, tantopere à Reueren-
dissimo Archiepiscopo exoptata: nunc bre-
uiter cōmemorabo de eius successu, Coc-
cino ad diem Iunij vigesimum, & 26. ei-
usdem Cugnatem Perumal dictorum po-
pulorum Regem conuenimus. qui respon-
dit nobis se libenter promissis, hoc est pa-
tentibus litteris subscriptione manus suæ
firmatis satisfacturum: & paulò post mi-
sit gubernatores duos ad diuersorium no-
strum, qui de nostra profectione age-
rent. Statuerat Rex ipse se illis adiunge-
re, sed dum se ad iter parat, ecce primores
ipsius Maleas adsunt, qui ad eum viscen-
dum, oblato duorum elephantorum mu-
nere, aduentarant. Rex deinde vocauit
nos, & dixit, gratum sibi fore, ut ante-
quam ad montes veniamus, sacris bap-
tismi aquis primarij, quique ad baptismum
jam parati lustrentur, eosq; catechesi Chri-

De statu rei Christianæ
stiana nobis imbuendos consignauit. Non-
nulli quidem nouos istos catechumenos
conabantur à sancto proposito absterre-
re , & speciatim Mauri comminisceban-
tur illos à nobis conspurcatum iri sputo,
aliaque huiusmodi. verum tandem mi-
nistri illi dæmonis egregiè , ut aliâs , pu-
defacti sunt ; quando nimirum conati
sunt ipsam missionem impedire, signifi-
cantes Regi , Principes finitos grauiter
tulisse datam potestatem faciendæ missio-
nis , ac imprimis Regem Fruguti , qui com-
minatus fuerat se cursu fluminis , qui
per regis Maleas regnum defluebat, auer-
surum. Verum Rex risit , & respondit , se
maioris damni loco ducere , fidem semel
datam non præstare , quam decursu flu-
minis priuari. Taceo , Brachmanos more
suo , matremque & Principem filium gla-
dium distrinxisse contra nos , & tamen
ille constans in sententia perstitit , om-
nesque à se reiecit , quod in Gentili Ma-
lauare est admiratione dignum . Nos igi-
tur videntes , quo diutius cunctaremur dis-
cedere , hoc maiores exurgere difficul-
tates , octodecim Maleas satis instructos
baptizauimus , & cum gubernatore uno
regis digressi sumus , qui ob inualetudi-
nem

nem non potuit nobiscum iter prosequi. Archidiaconus fatigatus ex itinere nouem milliariorū in montibus per continuos im- bres facto , in Cancierapalli Christiano- rum loco nos est præstolatus. Nos verò iter nostrum quod erat quadraginta quinq; millium passuum per montes usque ad lo- cum assignatum fabricandæ Ecclesiæ su- mus prosecuti , ubi offendimus duos ex primarijs viris supra nominatis Dominum Alexium , & Dominum Stephanum , qui vehementer gauisi sunt de nostro aduen- tu. Initium datum est Ecclesiæ autorita- teque gubernatoris , & duorum Christianorum tyronum , aliorumque Maleas in- tra 10. dies prouecta est existimatione lon- gius.

Magna deinde crux defixa est , nullo tamen festo , licet ita decretum esset , ce- lebrato ob causam hic subiectā. Mauri qui- dam in Cancierapalli cum animaduerte- tent à nobis fabricari Ecclesias , & erigi cruces in ditione gentilium , Regi de Ta- cantute nunciarunt , Regé Porcanum Lu- sitanorum amicum , & hostem suum cum Perumal conspirasse contra ipsum , copia data Lusitanis euertendæ arcis in Periati , quæ iam tunç ædificabatur , & pro qua

communienda tormenta bellica iam fundebantur. Quare, præter alia damna, auditus videatur intercludendns omnibus qui ex Pandi merces in eius regnum deportarent. Qua relatione ira succensus Tacantute mox scripsit ad Perumal, quod si potestatem faceret Lusitanis excitandi templi in Periate, se quinquaginta Nairos submissurum ad illud euertendum. operarijs quoque omnibus manus præcisurum. Archidiaconus de tota re nos commonefecit, obtestans ut confessim opus inchoatum desereremus, ne amplius Barbarum regem irritaremus. Cæterum nos magno animo progressi sumus, & baptizatorum parentes, coniuges, & liberos, aliosque Maleas instruere in doctrina Christiana perreximus, ut quamprimum ad salutare lauacrum perducerentur. At quia gubernator dicto nuncio ita perturbatus fuit, ut necesse fuerit iterato agere cum rege Perumal, commendatis Deo in sacro Missæ nouellis plantulis, ex montibus, non minore fastidio, & labore descendimus, quam ante ascenderamus usq; ad Cancierapalli, vbi Archidiaconus nos expectarat.

Pluuiæ siquidem fuere continuæ, træctus

iectus per flumina & torrentes periculo-
si, viaticum denique exiguum. Perumal,
ut rem cognouit, molestissimè tulit, acri-
terque Gubernatorem increpauit, quod
mandatis non paruisset. Ego, inquiens,
æquè sum Dominus ditionis meæ, ac Ta-
cantute suæ. Deinde reipsa semper decla-
rauit, qua fide & amore cum Patribus a-
geret, inuitauitque nos ut secum ad mon-
tes reuerteremus, ac se præsente in Mauro-
rum aliorumque aduersariorum despedium
perficeretur, quod volebamus. Ego verò
gatias cius Excellentiae egi, excusans me
ob meam sœiorumque defatigationem,
& nimiam viarum asperitatem, rogauiq;
ut per Gubernatorem defectum nostræ
absentiæ suppleri curaret. Respondit. Pa-
tres vt amini commoditate vestra. ego ta-
men vel vobiscum, vel cum alijs Patribus,
quandocunque huc venerint, in propria
persona venire volo, & desiderio vestro fa-
cere satis.

Ad extremum inuisimus Regem de
Porca, eumq; collaudauimus maiorem in
modum, quod Machometanos è suo re-
gno exturbasset, ac sub 22. Augusti Coc-
cimum redijmus, binis scilicet mensibus
& medio post discessum ex hoc Collegio.

Hactenus intellexit R. V. successum missionis Maleas, nunc restat ut nonnihil de moribus, rationeque viuendi huius gentis subjiciam. Colore conueniunt cum reliquis Malauares, incolunt exiguae vilulas in montibus, domicilia humillima argilla incrustata. Comptior elegantiorque vestis eorum est, talaris cento, Maurorum more. E collo & auribus multum auri pendet. Ordinariè vna vxore contenti sunt. Armorum loco usurpant arcus, sagittas, ac nonnulli fistulas ferreas & machæram. Maximam terræ partem per ignauiam relinquunt incultam. Primarium & ordinarium eorum exercitium est, venatio elephantonum, quos capiunt in profundis scrobibus. Nulla inter eos furtæ aut latrocinia, & idcirco dum foras procedunt, ædium ostia non occludunt. nos certè admirati sumus, cum in ascensu montium patulas villas offenderemus, nec ullum tamen hominem præsentem in ijs deprehenderemus. Valent arte varia instrumenta musica pulsandi, fistulas, tibias & parvula tympana. Quæque domus vel villa habet suum Pandarà, id est, gubernatorem, cui ad nutum reuerenter obsequuntur omnes. Nullum apud eos extat idolum, se-

Ium, sepulchra duntaxat maiorum suorum in magna veneratione habent. Utuntur beneficijs & fascinationibus. Non dubitamus plures esse inter eos superstitiones, sed in tanta temporis angustia non potuimus omnia explorare. Coccino. 13. Octob. anno 1600.

Missionem ad regnum Camboiæ, cuius Princeps proximè elapso año, ut V. P. scripsi, sacerdotes de Societate expetiuerat, intermisimus, ut locum daremus, quemadmodum debemus, S. Dominici & S. Francisci Patribus, qui dicunt hanc Prouinciam sibi esse attributam. Itaque nos latet, quis sit illius regni, duorumq; vicinorum, Siō & Achen status quoad prædicationem Euangeli. Olim Camboia exterminati sunt omnes Lufitani, eo quod cum Hispanis eo ex Manilia Philippinarum delatis inuasissent Mauros Malai Cambiani subditos: licet enim prima impressione Mauros fugassent, altera tamen cum armati Machometani redijssent, cedere coacti sunt, paucis quibusdam nauium beneficio elapsis. Quo tempore è tribus religiosis in eas partes tendentibus euasere duo; de tertio nihil cognosci potuit.

In regno Sion similis exorta tempestas coegit religiosos eo amandatos reuersti Malacam. cuius illa causa fuit, quod Lusitanus quidam auriforcem regi carissimum trucidasset. quem & Rex cudentibus forcipibus laniari, ac in lebete oleo bullienti pleno torri mandauit. Eodem supplicij genere duos vel tres alios Lusitanos, qui famulo cuidam suo vulnera inflixerant, excruciauit, cum tamen, ut referunt dicti religiosi, perbenignè consuesset totam nationem Lusitanorum tractare. Et quia eorum Superior dictum homicidiam occultarat, mandato tyranni prius ille captus est, eidemq; generi mortis adiudicatus nisi reum in manus iustitiæ tradaret. Quo audito Lusitani existimarent eum, licet esset eorum nauarchus, tradendum. Sic liberatus religiosus paulò post cum duodecim vel tredecim Lusitanis auffigit.

Rex Achen Maurus est. Vbicunque verò Machometani imperium obtinent, nullus constat operæ nostræ fructus. Collit nihilominus amicitiam cum Lusitanis, & nuper legatum misit Goam, indicatum Viceregi, quod præterito Septembri anni 1599. Acheni binas naues Hollando-

rum

rum in portum inuectas malè multarint, alios maestando cum eorum Capitaneo, alios in vincula coniuciendo, quorum non nulli Machometani facti sunt; alij verò missi sunt Malacam vel Goam, vbi à nostris in religione Catholica instruuntur. Hoc de missionibus in Collegio Malacensi decreta.

Quod verò attinet ad res in Iaponia & regno Sinarum gloriosè gestas, exponendum relinquo annuis illius Viceprovinciæ ordinarijs, ex qua Procurator Romam iam altera vice missus est P. Aegidius dela Matta, sed iuncus, quem ille concendit, Nuni de Mendoza, antequam Macaum appelleret, ut creditur, fluctibus haustus est, nullo relieto naufragij vestigio.

Maluccum bis nostri profecti sunt. Semel P. Christophorus de Vega, cum P. Vasco di Cugna ad visendos Patres, Christianosque illorum curæ commissos, qui ob inopiam rei familiaris satis affliguntur, ac prætrea persecutionem patiuntur à Mauris Lusitanicæ coronę hostibus capitalibus. Discessit dictus Pater Malaca ad 20. Augusti in mioparone, cuius præfectus & Officialis, viam tenuere extraordinariam, ad abbreviandum nauigationis tempus in integrum

De statute rei Christianæ
grum pene annum. quod fecere in gratiam
P. Christophori, qui tunc Malacæ Rectora-
tu defungebatur. Summo enim eum amo-
re complectebantur, & tam liberaliter ne-
cessaria ei suppeditarunt, ut etiam in redi-
tu annona sufficeret. atque ita nostros Mo-
luccenses non opus fuit plus quam oport-
et onerare. Tidore attigerunt 20. Nouem-
bris, quo P. Ioannes Ribellus erat morti
proximus, qui & triduo post morte defun-
ctus est, secutus P. Antonium Martam, qui
15. Augusti è viuis excesserat. atque ita mi-
sera illa residentia vnum tantum fratrem
coadiutorem reliquum habuit. Dici certè
non potest, quantum detrimentum capiat
afficta Christianitas totaque prouincia ex
obitu tam piorum & exemplarium opera-
riorum. Mortuus est præterea Antonius à
Costa frater, qui in seculo ducem belli ege-
rat, & in Societate fructuosè vitam summa
religione traduxerat. Cum classe regis Ba-
cian, quæ soluebat ad succurrendum Lu-
sitanis percommode P. Rutgerus Conradi
Laboa, vbi degebat, translatus est Tido-
re, vt vbi colloqueretur cum P. Christo-
phoro, qui visitatis Ecclesijs cōmendatisq;
suo comiti P. Vasco, donec aliunde prospi-
ceretur, ad secundum diem Martij Tidore
disces-

discessit, & breui Amboinū peruenit, vbi Superiorem Malucci, aliosque de nostris saluos & incolumes inuenit. Et quanquā ipse parum integris esset viribus, tamen industriam suam illis deesse passus non est, communicandis, iuxta sui officij rationem, non semel consilijs, de promouenda re Christiana, omnibus caritatis officijs exhibendis: quanquam inibi Christiani parum haberent, quod agerent cum bonis Patribus, qui quotidianis calamitatibus haud secus, quam in igne aurum, probabantur. Denique vela faciendo ad 15. Maij, portum Malacensem tenuit Iunij 30. & visitato Collegio per Goam cum P. Sebastiano de Sexas discessit, verum sic exagitatus varijs casibus, atq; periculis, ut secum deferre voluerit oleum sacrum, donec Domino placere eum ex hac vita euocare ad æternam requiem, sicut & in itinere euocauit. Nautæ vectoresq; omnes eius doctrina & exemplo vehementer sunt recreati & ædificati, eiusq; obitus ob eximia dona & virtutes vniuersam prouinciam non parum contribuit. In auxilium Maluccensium proximo superiore April. misi P. Georgium de Fonseca, Andream Baptistam, Bartholomeum Danielem & Matthæum de Brito fratrem.

Vtinam

Vtinam salui eo perueniant, & vtramque
arcem Amboini, & Malucci ab hostium in-
cursione immunem offendant.

Fecit hæc prouincia quoque missio-
nes suas ad cœlum, non inferiores iam di-
ctis, si virtutes exemplaque spectemus, quæ
nobis imitanda reliquerunt. Numero cer-
tè longè illas superarunt; nam præter iam
nominatos, Deus ad se euocauit P. Lauren-
tium Mexias, Odoardum de Sande, Bal-
thasarem Moreiram, cum fratre Iaponio
in Sina. In Piscaria P. Ioannem de Salano-
ua, excellentem virtute virum, & gratia
concionandi idiomate Malauarico. & P.
Henricum Henriquez omnium illorū Chri-
stianorum Patrem. Coccini verò P. Gabrie-
lem de Oliueira, qui audiendi facultate tan-
dem ob multa in illa vinea adita pericula
destitutus est, licet idcirco à laboribus su-
p̄a vires ætatemque perferendis non absti-
nuerit, pauperum enim curam sedulam ge-
rebat, eruditeque & feruenter cum magno
spiritu verbum Dei annunciat. Adhæc P.
Antonium Vegam, qui, quoniam studij
Theologici tempore sanguinem exspue-
rat, eo valetudinis recuperandæ causa a-
mandatus erat, multaq; virtute, eximisq;
ingenij dotibus pollebat.

In

In Salzeta obitu P. Antonij de Costa
iacturam fecimus, disertissimi conciona-
toris in lingua Brachmana, ardentissimiq;
in conuersione gentilium operarij. In eo-
dem Collegio excessit P. Antonius Mon-
serrate, qui exantlatis multis laboribus eo-
missus erat tanquam iu*n* asilum quietis cau-
sa. Sed placuit Deo breui illum euocare ad
veram requiem, & mercedem sempiter-
nam. Multum ille operæ posuerat in vinea
Domini, primum in Lusitania, speciatim
Vlyssipponæ tempore diræ pestis, quæ an-
no 1569. ibi grassata est, vbi fundamenta
præclara reliquit monasterij S. Marthæ,
quod hodie censemur in totius urbis prima-
rijs, excitatumq; fuit pro puellis pauperi-
bus & orphanis ab omni patrocinio deser-
tis. Deinde in hisce partibus multa perpe-
sus est apud Mogores, & in septenni cap-
tiuitate Maurorum Arabum, in quorum
manus incidit, cum iter faceret ad regna
Presbyteri Ioannis solandorum paucorum
Christianorum causa, qui ibi supersunt. At-
que hanc missionem sibi destinari sæpe-
numero cum multis lachrymis postula-
uerat.

GOÆ in domo Iesu febri maligna ex-
tinctus est bonus P. Franciscus Fernandez
Mini-

De statu rei Christianæ
Minister, supra nominatus in Missione Bengalana. In Nouitiatu itē duo tyrones mul-
torum annorum cursum explerunt.

In Septentrionali ora Dominus vi-
tam impertijt multis, vnum è vita hac su-
stulit, P. Hieronymum Cottam Superio-
rem, qui post diuturnam ægritudinem in
Damanō & Bazaino, nauigatione repeti-
ta, licet viribus fractus, cum uno Patre &
fratre uno Ciaulù, hoc misericordiarum mari tra-
iecto ad portum cœlestem, cum pace quam
semper in vita fuit, applicuit. Odoardus
de Melo Præfectus in Diu, cui Pater erat
adiunctus, curauit corpus arcæ inclusum
honorifice ad ædes nostras deferri, ipse fu-
nus insecutus est. Multa commemorari
possent de omnibus his Patribus & fratri-
bus vita defunctis, sed tantū aliquid adiun-
gam de antiquissimo huius proninciæ Pa-
tre, hoc est, de P. Henrico Henriquez, qui
fortè alibi ob antiquitatem est ignotus. P.
Simó Rodriquez unus è decem primis So-
cietatis Patribus eum in Societatem rece-
pit Conymbricæ iam Diaconum, & iuris
Canonici studiosum, misitque in Indiam
cum P. Cypriano, postea in S. Thoma de-
functo. Ut Goam peruenit iussu B. P. Fran-
cisci Xauierij, missus est ad oram Piscariæ,

tan-

tanquam socius P. Antonij **Criminalis**, cui post gloriosam mortem pro Christo obitam successit in curandis ibi Christianis : qua in functione perstitit in annum tertium supra quinquagesimum, & inter alia discrimina ac ærumnas, quas toleravit, factus est mancipium Badagarum, qui quodam die eum voluerunt sude transfordere à vertice ad talos: sed Dominus eum ex hoc discrimine alijsq; multis, Christianæ rei amplificandæ causa, eripuit; cui & in complures annos præfuit. Edidit iam **clim Dictionarium**, **Confessionale**, **Doctrinæ Christianæ institutionem**, & **Florem Sanctorum**, atque alia huiusmodi idiomate Talmut: Varias Ecclesias à fundamētis erexit, bina Xenodochia, vnamq; Co-fraternitatem hominum in operibus misericordiæ & frequentatione Sacramento rum se exercentium. Vitæ fuit inculpatæ; eaque semper circumspetione vsus est in colloquijs, vt in tanta negotiorum varieta- te nullus vnquam fuerit, qui non eius sermone sit ædificatus. Maledicūm quendam calumniatorem vitæ eius sanctæ Deus hoc probro castigauit, vt quoties eloqui vellet, magna linguae parte ex ore exerta, ita præpediketur, ut intelligi non posset. Breuiter,

mnl

H fuit,

fuit, quod Constitutiones nostræ postulant, velut angelus inter homines. In obedientia, licet iam ætate affecta, multaque prudentia vir, sic voluntatem, iudiciumq; suum conformabat Superiori, ac si omnis propriæ voluntatis ac iudicij expers esset. In caritate, ac zelo procurandæ proximorum salutis, separatim autem in patientia paucos habuit pares, solitusque est dicere, verum religiosum pudore suffundi debere, ac dolore etiam, si vel unum diem elabi sinat, quo non aliquid amore Dei patiatur.

Christiani vicini cognito eius obitu, nō secus quam communis omnium Patris mortem luxerunt. Atque in Punicale, ubi spiritum Deo reddidit, quam plurimi bividui triduiuè in eam ex mœrore sustinuerunt, totidemq; diebus, & eo pluribus officinæ manserunt occlusæ: quod idem factum in magna quadam Maurorum & gentilium ditione. In translatione corporis è domo nostra ad Ecclesiam, magno studio arceri debuit hominum turba in feretrum irruens, ne aliquid è defuncti corpore detraheret, efficiique ut contenta esset manu attingendis coronis. Et quoniā à Punicale ad Collegium Tutucurini non intercedit nisi nouem milliarum interual-

um, visum est per mare corpus de portandum. Verum simulatque nauis ad littus appulsa est, novo labore opus fuit in submouendis hominibus. Multi enim ut primas in honorando defuncto alijs præripserent, natando ad nauem delati sunt. Cum verò in littus expositum est, tanto amplius sudandum fuit in repellenda multitudine, quanto numerosior ibi populus erat, quam in Punicale. Peractis licet exequijs, cadauereque humato, non cessauit, nec adhuc cessat ad tumulum piorum Christianorum concursatio sanctæ illi animæ necessitates suas commendantium. habuere enim semper illum pro viro eximia sanctitate prædicto & verè Apostolico.

Horum in Christo defunctorum excessum, cum magno nostro solatio P.V. novo supplemento egregiè compensauit, nam ad 2. Octob. cum S. Ioannis nave decem de Societate, salui, licet maris tempestatis peius tractati aduenire. fassique sunt nautæ, paucos viuos euasuros fuisse, si in decem alios dies nauigatio extracta fuisset. Eodem tempore Coccinum applicuit nouus Prorex Aires de Saldagna, & Petrus de Almeida cum octo de nostris, ex decem qui venerant; P. Simone fortè iam ante

117 De statu rei Christianæ in India Orientali.
in naui extinto. Omnes vehementer re-
creati sumus ex nuncio allato de V. P. in-
columitate, & Societatis Iesu per Europam
incremento, talisq; Proregis aduentu, qui
& in itinere, & postea multis argumentis
demonstrauit sincerum suum in Societa-
tem amorem, & quod eo amplius est, iam
magnopere se accensum declarat ad pro-
mouendam Euangeli propagationem, nec
ea in re se velle cedere Proregi D. Constan-
tino. Utinam Dominus eius votis faciat sa-
tis, vt proximis in sequentibus annis, læ-
tiissimam aliquam messem P. V. repræsen-
temus ad maiorem diuinæ Maiestatis glo-
riam, uberioremque Patrum & fratrum
consolationem, quorum sanctis sacri-
fcij orationibusque impensè nos
commendamus. Goa Ca-

lend. Decemb.

anno 1600.

FINIS.

